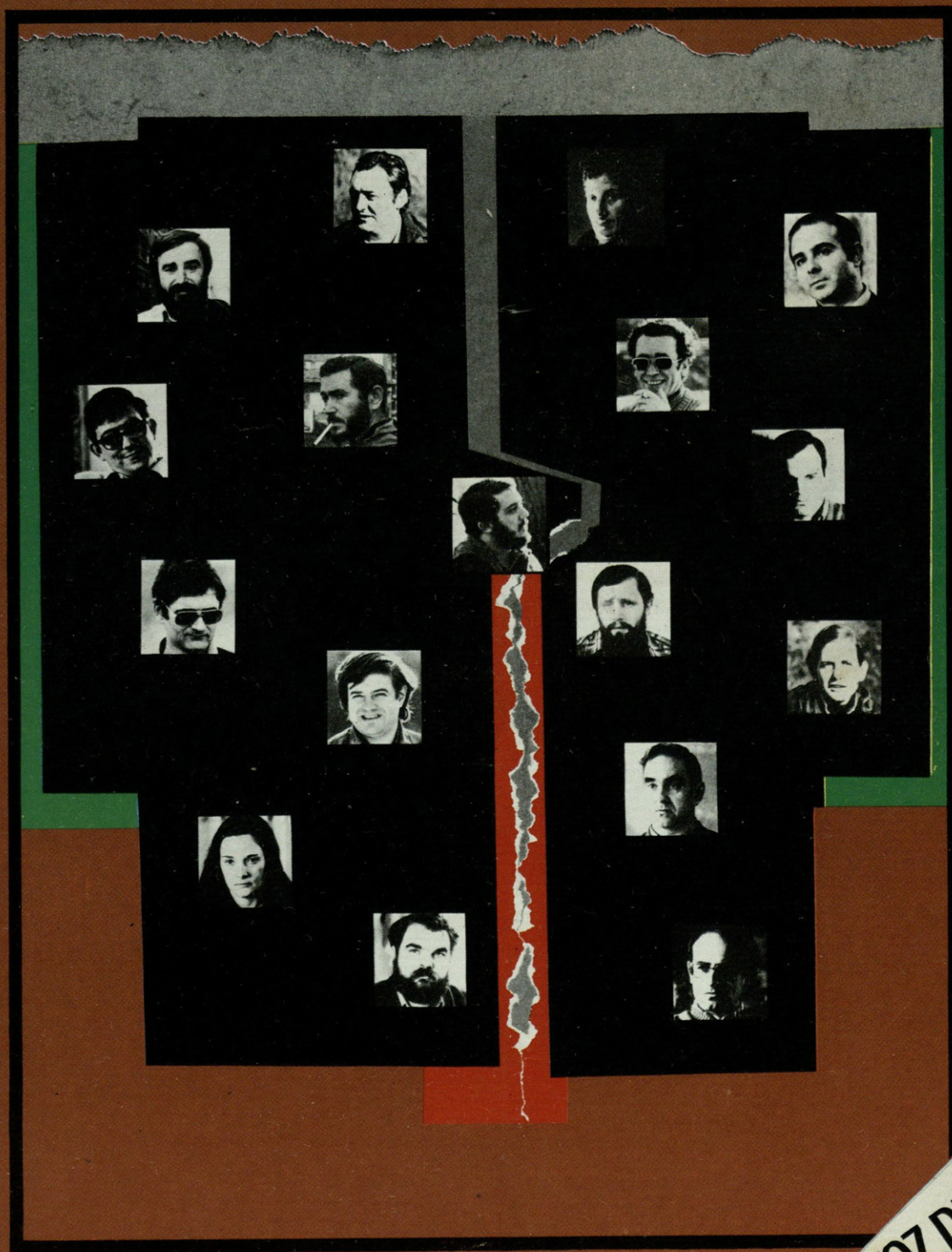

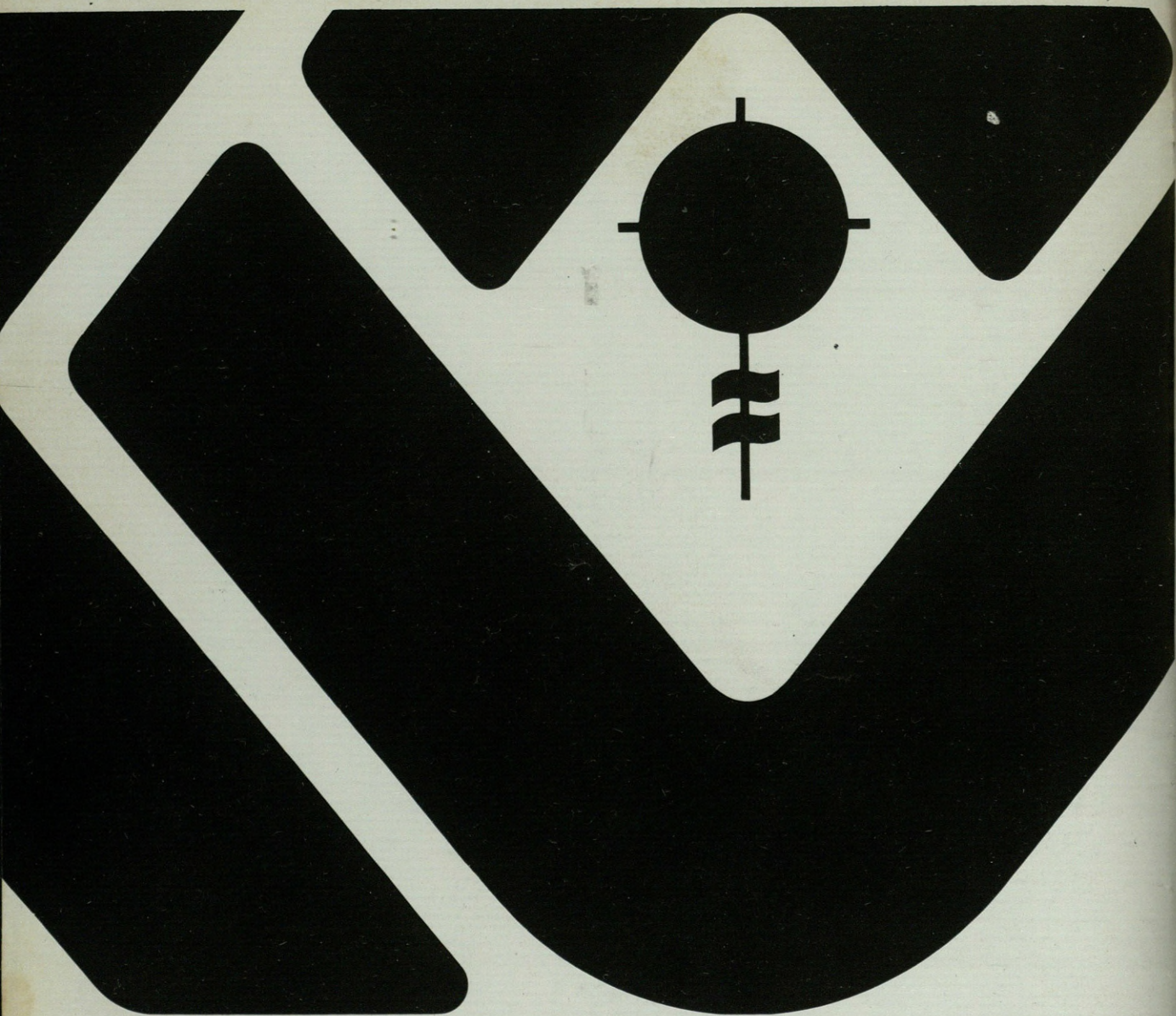
zeruko ARGIA

1980-Otsaila 24-XLIII garren urtea 865 zenbakia 60 pezta

diruak ere tirabirak sortu

LA VOZ DE
unidad

Has zaitez gutaz beste era oatera pentsatzen

Gurekin harremanak dituztenei gauzak ikusteko era berri bat, erla-
zionatzeko beste estilo bat eta zerbitzu sorta osoagoa eskaini nahi
diegu. Gure postura, biharra gaurtik eskatzen dizkigun baldintze-
tara egokitu nahi dugu. Izan ere, inoiz baino hobeak izan nahi du-
gu. Guztiontzako etorkizun hobeak eraiki nahi dugu eta badakigu
gaurtik hasi behar dela. Biharra hemen baitago iadanik.

**CAJA DE AHORROS
VIZCAINA**

Biharra hemen dago iadanik

otsaila 24-2 martxoa

LiBuRuAK

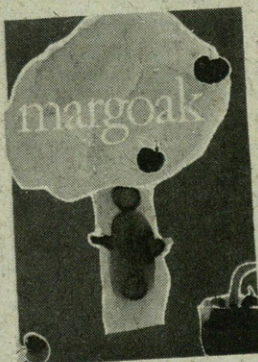
BERTSOLARI TXAPELKETA NAGUSIA
(Donostia, 1980 - I - 6). AUSPOA, 141. 150 or., 400 pta.

Bertsolari Txapelketa Nagusia amaitu zenetik hilabete pasa ondoren, hemen ditugu azken saioko bertsoak AUSPOAren 141. zenbakian bildurik. Bertsoen hitz eta doinuak, hauek Jose Antonio Aranak pasa dituelarik solfeora. «Gure idazkerak fonetikari jarraitzen dio. Aozko poesiak orrela eskatzen baitu», esaten digu Aita Zavalak hitzaurrean. Eta aurrerago berriz, duda bat izan zutela, Amuritzaren bertsoak, euskara batuan kantatuak zeudenez, nola eman, baina berak erabaki zuela, bere lagunenak bezalaxe ematea, hitxe eta gaineran tzeakorik gabe.

MARGOAK, ZENBAKIAK, Asun Balzola. EREIN. 150 eta 175 pta.

Eskolaurrekoentzat bi liburu-kaok, tituloek adierazten duten bezala, margoak eta zenbakiak ira-

kasteko. Zoragarriak Asun Balzola-ren marrazkiak.

zenbakiak

GALDU, TXAKUR BATEN GORA-BEERAK, Zubiri'tar Iñaki. 166 or., 450 pta.

Txakur bizkaitarra dugu bere gorra-beherok kontatzen dizkigun hau, bizkaieraz hitzegiten baitu. Eta berriak benetan, txakurra.

EL LIBRO ROJO DEL COLE. NUESTRA CULTURA. 177 or., 200 pta.

Egun hauetan entzungo zenuten seguraski liburu honi buruz hitzegiten. «Radio Nacional»-en adibidez. Izan ere, Cristina Almeida —PCKo konzejala Madrilgo Udalean— hango ikastetxeetan banatu zuten nonbait eta hor aterata da He-

ziketako Ministeritza liburuaren aurka, gazteak gaiztotzeko bidea besterik ez dela eta. Ondoren, sekuestratu egin dute. Izan ere, Dinamarcen egina da liburuak, eta hemen, badakizue, nahiz demokrazian egon...

Gaztetxoei —oraindik Unibertsitatera heldu ez direnei— zuzendua dago lan hau, eta eskolari buruz, drogez, sexualitateaz etabar mintzatzen zaie, gauzak argi eta garai esplikatuz. Duela hilabete batzuk aterata zen iadanik, UTOPIA argitaletxean, eta eragozpenak besterik ez zitzaizkion jarri. Orain NUEVA CULTURAK kaleratu du eta ez diudi suerte hobeagorik izango duenik. Gaztetxok, ahal baduzue, eskura ezazue.

JALGI HADI, II, 13-19. Ikaslearen liburuak. Hondarraitz. ELKAR. 53 or. 250 pta.

Aurreko astean JALGI HADIren bigarren zati honetako irakaslearen liburuaren berri eman genizuen. Oraingoan ikaslearen dator, hura bezalaxe, 13-19 ikasleak hartzen dituela. Aldi berean, I-minak ere aterata dira, 1.050 pezetatan.

Argitaratzaileek diotenez, bizpahiru hilabetetara osatuko da bigarren atal hau.

QUE ES, QUE QUIERE, LKI.

Komiki baten itxura du, kanpotik, LKik atera berri duen folleto honek. MAFALDAren liburuen formatoa, marrazki bat, koloreak...

gauza ezikusi samarra alderdian. Barrian, LKiren programa, gaztelaniaz gehiena, euskarazko laburpen batzuekin. LKiren sedetan eska dai-teke.

ALDIZKARI:AK

MUSKARIA, 1. zenbakia. 1980ko ur-tarrila-otsaila. 30 or., 60 pta.

Izenagatik beste zerbait pentsa badaiteke ere. Bilbo aldetik, antzeko gauza gehienak bezala, d-torkigu hau ere. Musikaz, homengoaz eta kanpokoaz, doa ia dena. Honela, Itziar, Zimel-Xeberri, Imanol eta Klabin-Komik, Txomin Artola, Enbor, Itoiz..., guzi' hieik

daude lehen zenbaki honetan; gainera, euskal musikaren sorrerari buruzko artikulo bat, albokaz beste bat... eta gainera rock internazionalari buruzko zenbait lan. Li'era-turaz ere badago orrialde bat.

«Aldizkari hau zurea da, eta zure parte-hartzerik gabe ez du zentzurik» diote hitzaurrean. Beraiekin harremanetan jarri edo harpidetzeko, hona helbidea: Algortako 43 postakaxa, rta 4693358-4601463 telefonoak.

PAMPLONA-IRUÑEA, boletín municipal de información. 3. zenbakia. 1979ko abendua.

Iruñeko Udala, bere alkatea behintzat, ez da oso demokratikoa bezala azaldu inon, baina gauza jator samar bat badute: udaleko gorabeherai buruzko boletín hau. Hil osoan hartu diren erabakiez gain, beste proiektu batzuk eta ere azaltzen dira, zenbaki honetan. Gayerre teatroari buruz, Iruñeko trafikoaz, etabar. Dohan banatzen da, eta harpidetu nahi duenak, Iruñeko Udaletxera eska dezake.

nosotros, o pensar que sólo va con los vascos de origen». Oso garbi egiten du bertako eta kanpotarretarako bereizkuntza, eta etorkirei zuzentzen zaizkie batez ere. Sindikal mailan, huelga guztien kontra azaltzen da noski. Eta emakumeek ere badute beren tokia: «Nuestras afiliadas (...) ahora que la vida se ha puesto muy dura, han querido colaborar en este boletín con recetas fáciles de cocina, que produzcan ricos platos para así las mujeres de nuestros afiliados consiguen matar dos pájaros de un tiro».

I HAROUNAK

Zumarraga zeinen herri hondatua den guztiok jakingo duzue noski: kez inguratutik, etxe kaiolak... Baina badago zerbait aldatzeko gogorik. «Pagotxeta Berri» izeneko talde ekologikoak larehun pago aldatu zituen Pagotxetan iaz. Aurten berri, berrogeita hamar hemengo zuhaitz, loreak etabar aldatuko dira herrien bertan, eta berrehun urki eta haritz Pagotxetan. Hauak izango dira, asteari bukera eman-got dioten ekintzak; aurretik, ekologiarri buruzko hitza'diak, filmak batzuk-hoien artean «Dersu Upsala»— etabar izango dira.

TxokoAK

MALEMBE, MALEMBE. Izen exotiko eta musikal hau —badago izen bereko kanta ere— darama Iruñeko Nueva kaleko taberna internazional batek. Argentino bat, Txileno bat, uruguayo bat; peruano bat eta bost euskaldun dira bertako langileak, eta hegoamerikar pila horrek hefen herrietako espezialitateak ekarri ditu. Honela, tequilamexikarra (limoi eta gatzet lagundurik noski) eta pisco peruanatadun ditzakezu edo Txileko zamb

ADELANTE

Atención al nueve de Marzo

ADELANTE, órgano de Unión Social de Trabajadores. 24. zenbakia. 1980ko otsaila.

«UNION SOCIAL DE TRABAJADORES es un sindicato SOLO para trabajadores; los políticos nos sobran y nos estorban». Baina bada-kite nori eman botoa: «Todos, creo que nos imaginamos cómo nos quieren gobernar —mejor di-ho oprimir— algunos partidos políticos separatistas que actúan en el País Vasco» dio marxistaren 9ko hauteskundei buruzko editorial antzeko batetan; eta aurrerago: «No podemos pensar que estas elec-ciones son algo que no va con

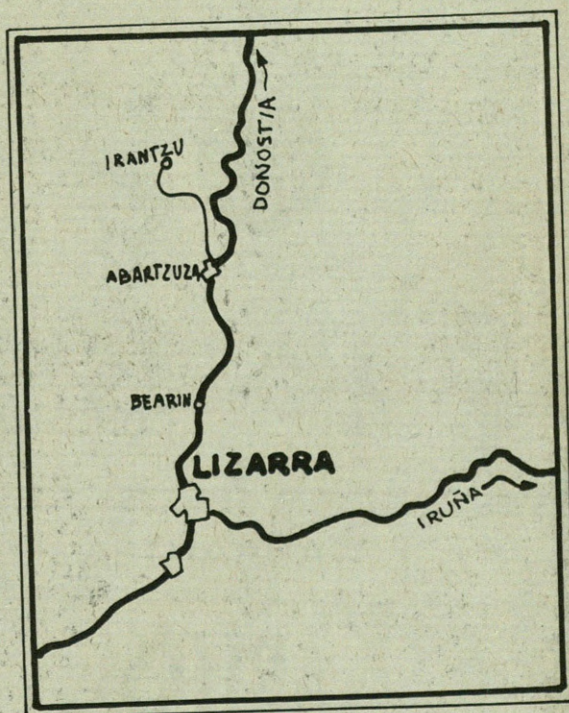
jan dezakezu; txerri solomoa, le-
txuga, tomatea, mayonesa eta pi-
per hautsa edo baratxuri txikitua
daramatzi ogitarteko honek.

Baina MALEMBE ez da jan-eda-
netara mugatzen. MALEMBECRACIA
deituriko sailean, liburuak ditu-
zu —berrogeita hamarretik go-
ra—; nahi duzuna hartu eta etxera era-
man dezakezu irakurtzeko, gero

itzultzekotan noski. Bestalde, He-
goamerikako aldizkari, egutegi eta
beste, eros dezakezu bertan. Poe-
siako lehiaketan antolaketan —orain
«Pantierno» izenekoan— ere parte
hartzeko du MALEMBEK.

MALEMBEn, esan beharrik ez,
Iruñeko jende ezkertiar gehiena
aurki dezakezu.

IBILALDIAK

IRANTZU, ERDI HARORA ITZULIZ.

Irantzu monastegira iritsi baino
lehenxeago, naturak ate antzeko
bat egin du: mendiaren bi pareta,
handik aurrera dagoena gordetzeko.
Hortik pasa eta Erdi Harora itzuli
ote zaren pentsa dezakezu. XI men-
deko lehen erdialdean, bazen ia-
danik monastegi bat, San Adrian
izenekoa, baina XII mendean sartu
ziren zistertarrak, gaur egun be-
rriturik ikus dezakegun monastegia
eraikiz. Urteetan nahiko hondatua
egon arren, lehen zen bezala bi-
rreraikitzen ari dira, eta honela,
lehengo sukaldea, erdian tximini
haundi bat duela, ikus dezakegu.
Eta batez ere, klaustro zoragarria;
begiratu ondo arko bakoitzeko ta-
llak, desberdinak dira gehienak eta.
Argazkizaleak zaretenok ez utzi ma-
kina etxean, hemen baduzue zuen
lanarentzat motibo ugari eta.

Bueno, goraxeago Erdi Harora
itzultzeaz hitzegin dugu, baina
itzulera hau ez da erabatekoa. Izan
ere, zorionez oraindik asko esplora-

tatu gabe aurkitzen den monastegi
honetan —ordena ezezagun sama-
rra bizi da bertan, teatinoak—,
bertako postalak saltzen dituen ta-
berna bat ere aurkituko duzu. Pe-
lotazaleentzat berriz frontoi e-
r bat. Eta, gauza hauek erakarrita
nonbait, eguraldi oneko ingan-
jeetan, jende asko samar. Guzti hene-
at k aldegina nahi izanez gero, han duzu
aurrean Urbasa guztia.

Irantzun bertan ez duzu bazkal-
tzeko tokirik aurkituko, baina hai
kilometro gutxitara dagoen Abar-
zuzan: jan ona eta merke. Gogora-
tu herri honetan izan zela karlista-
detako borroka garrantzitsuetako
bat.

Irantzu joateko Gipuzkoa alde-
tik baloaz hazoaz, bi bide dituzu.
Lizarratik datorrena bata. Abar-
zuzaraino iritsiz, eta Iruña eta
Lizarratik datorrena bestea. Biek
dituztenez leku ikusgarriak, bate-
tik joan eta bestetik itzultzea izan-
go duzu onena.

**JOSE
ZINKUNEGIREN**

OPTIKA DONOSTIAN

URTEETAN LANEAN OHITUA

Hernani, 4

DONOSTIA

Transportes

azkar s.a.

ERAMAN-EKARRIAK, KAMIOIAUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid,
Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda,
Murcia, Cartagena, Granada, Almería, San-
tander, Valladolid, Zamora, Palencia, Sala-
manca.

Astean irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz,
Lugo, Coruña, Orense eta Vigora joan etorriak

Urrutizkiñak: 552650 - 552654

Apartado 1381

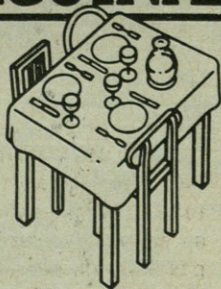
Hernanirako bide nagusian,

ERBOGIA hauzoan

DONOSTIA

RESTAURANTEA

**KARLOS
ARGUIÑANO**

***Euskal Sukaldaritza
Berriaren partaide***

**ALFONSO XIII, 13
Tel. 830178**

ZARAUTZ

**cabinet
halsouet**

**Import-Export
*Errepresentazioak***

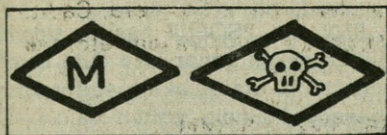
41, Bld Victor Hugo
Tél. (59) 26.34.46. - 64500

Donibane Lohitzune

1

DEFENTSABIDEAK URRITU NAHIRIK. — Bortxaketak ugaritzen ari diren garai hauetan, bakoitzak bere defentsabideak aurkitu ditu, hauetako bat espraia da. Baina sozialistek zerbait esan behar eta... Parlamentuan espraia erregulatzeko lege bat proposatu dute. Arma eta lehergailuen artean sartu edo bestelako normalizapen bat beharrezkotzat jotzen dute. Beraietakoren batek espraia onorioak jasan behar izan ote ditu?

2

BILBOKOA HOBETO EGITEN EZ BADUTE. — Madrilgo Metroak bezainbat istripu eduki dituenik ez dut uste egongo denik. 1976tik aurtente 21 istripu eta denen artean 400 bat zauritu gertatu dira. Hauetatik, geroago, batzuk hil direla diote. Bilbon egin behar dugutena, Madrilgoa egin zuen pertsona berak ez beza egin, izan ere, pentsatzeak bakarrik hartzikarak ematen baitizkigu.

3

APAIZEN ARTEKO BURRUKA. — «El Pensamiento Navarro» egunkari xelebreak berri xelebreago bat ematen digu. «Hermandad Sacerdotal de San Francisco Javier» delakoa Aita Santua eta Eleizaren irakaspenarekin bat datorrela eta «250 insolenten» aurka daudela. Gogoratuko duzun bezala, Euskal Herriko 250 apaizek eskutitz bat bidali zitzaion Aita Santuari; bertan, egun gure herriak jasaten dituen zapalketa mota desberdinak aipatzen ziren. Eskutitz hau izenpetu zutenen artean San Francisco Javiergo 87 apaiz omen zeuden. Eskutitz edo txosten hau lotsagabe eta harrotzat jotzen dute.

5

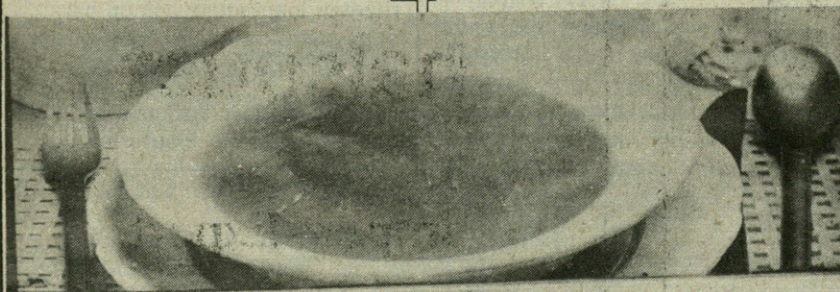
FAXISTA HAUEKIN... — «Emakumezkoak gonakin eta gizonezkoak bizarrik gabe.» Hau da Madrilgo Malasaña hauzoko Fuerza Nueva militanteak indartzen ari diren lema. Hauzoz ezkertiar honetan, F/Nk beren bulegoak antolatu dituenetik bizardun bat baino gehiagok kolpe ederrak hartu ditu. Galtzadun emakumezkoak ere estutasun berak pasa behar izan dituzte. Madril darba tek esaten zigun bezala, «gorriak desagertzeko» bitarteko bezala erabiltzen omen dute. Eta beraiek Hitleren bigotea eta gominaz orraztutako hilea; emakumezkoak gona tuboa, takoidun zapatak eta buru apainak.

6

MOZORROZKO DISFRAZA. — Iñauteriak pasa zaizkigu eta ondo pasa ere, a ze nolako parrandak egin dituen jendeak, batek baino gehiagok astelehena ez ezik aste betea ere pasatuko du estu, jotako saltoak eta hustutako ardo edo alkohol botailak ez baitira txantxetakoak. Aurten ere bitxikeri asko ikusi ditugu, dena dela gaurko honetan disfraz bat aipatu nahi genuke, Tolosako Eguzki tabernan ikusitakoa. MOZORROZKO disfraz zeramakien batek, eta ongi disfrazatua ere. Antton Olariagaren pertsonaiak ZAKILIXUT txarren bat ere ikusten zen. Jendea inspiratzen dutenez eta aurrera jarrai dezatela opa diegu.

4

P.M.M. - Prohibido Montar Maricones
La Poli

y buen provecho.

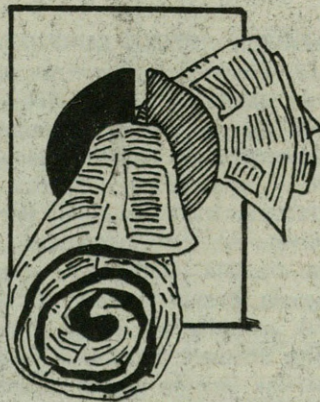
BESTE BITXIKERI BAT. — «P.M.M. Prohibido Montar Maricones. LA POLI». Hau da Donostian aurkitu dugun kartel batek dioena. Gure aldetik komentariorik ez dugu egiten.

u.c.d.ren mozorrozkoa espresioaren aurka

GURE Euskal Herriko prentsa ezin baino gorabehera tris-teagoak ezagutzen ari da az-kenaldi honetan. Egunkari eta aldiz-kari guztiak inauterien berri ematen ari ziren momentuan, pertsonai arraro baina egi egiazkoa sartu zen «La Voz de España» eta «Unidad» en lantegietan: ixtearen agiria, UCDren berarekin bat ez datorren prentsa-ren kontrako disfraz. Izan ere, dis-fraz penagarria.

UCDk bere burua garbitu nahi izan badu ere «Medios de Comuni-cación Social del Estado» delakoa-ren «Kontseilu Zuzendari»aren atzean, alferrikako lana zaio. Garbi agertu baita azpijoku maltzur bat dagoela hemen. Zergatik bestela hauteskunde kanpainaren hasie-ran bertantxe itxi egunkariok?

ARGI eta garbi, bat gatoz lan-gileekin, represalia bat bes-terik ez dela diotenean. Ager-tu diren ixtearen arazoiek ez dute balio haundirik gauzak aztertzen jar-tzerakoan. Izan ere, zer demontre dio MCSEk garestiegiak zitzaizkiola egunkariok, Madril en bertan erakun-

de honen babesean bizi den «Pue-blo» egunkariak zutik irauten due-nean? Honek bai izugarriko gale-rak dituela, eta dagoeneko prest daude batere salmentarik ez duen egunkari artifizial hau mantentzeko.

«La Voz de España» batez ere prentsaren bihurtze jatorraren etsenplu argia da. Bere langileek lortua zuten ia jokaera progresista bat gertakizunen aurrean. Nolabait,

berreskuratuak zituzten gerra aurre-ko moldeak. Ez baitugu ahaztu be-har «Prensa del Movimiento» zela-ko erakundeak irentsi egin zuela or-durarteko «La Voz de Guipúzcoa», «La Voz de España» bihurtaraziz.

PNV eta PSOEtik hasita, alderdi olitiko askok gogor jaso dute beren erantzuna. Eta salaketa egiterakoan mesede haundia egiten zaiola «El Diario Vasco» egunkariari. «UCDren inguruko egunkari»tzat hartu duenez gero PNVk, berehala asko erantzun-go zion enpresak UCDrekin inon-go harremanik ez dituela azalduz.

Geroak garbituko du halere egun-kari honen egiazko jokabide politi-koa.

GARBI dagoen gauza zera da: ahots bat isilarazi dute. He-mendik aurrera, bi bide gu-txiago herri honen espresiorako. Bi-tartean, bertako langileak, Ministe-ritzetan lanpostuak agindu bazaizkie ere, gorriak dituzte bere gustozko lana aurrera eramateko.

UCDren mozorrozkoak lan ederra egin du aurtengo inauterietan.

**zeruko
ARGIA**

Lehendakari: Kaetano Ezeiza.

Zuzendari: Elixabete Garmendia.

Zuzendari Ordezko: Pilar Iparragirre.

Erredakzioa: Joxe Luis Alustiza, Lurdes Auz-mendi eta Gorka Reizabal. Bilbon: Gorka Abad eta Karlos Donoso. Iruinean: Txema Larrea. Gasteizen: Jose Inazio Murua. Iparraldean: Mikel Iribarren «Xinaberri» eta Astema.

Idazleak: Mikel Atxaga, Estepan Aldamiz-Etxe-barria, Joxe Alkiza, Jokin Arostegi, I. Bujanda, Pello Lizarralde, Jon Urrujolegi, Jorja Cirera, Iñigo Larmar, M. Auzmendi, Manu Aranburu, F. Ostolaza «Uztargile», J. M. Bujanda, Muxikina Taldea, J. J. Uria, Joxemari Velez de Mendizabal, Joseba Sarriaindia, Julen Kalzada, Andoni Sarriegi «Murumendi», Xalbardin eta Kaetano Ezeiza.

Marrakzi eta diseinuak: Antton Olariaga, La-rrarte, Tororo, Joxemi Zumalabe, Mikel Pla-zaola, Ramón Agirre eta M. Artola.

Argazkilariek: Arturo Delgado, Loubet, Philipe Etxeberri, Luis Otaegi, Luis Mitxelena, Txema Ormazabal, Koldo Aretxaga eta Tomas Arozena.

Publizitate: Joxe Mari Ostolaza.

Fotolitoak: Ernio, S.L.

Jabea: Nafarroako, Kantauri eta Aragoiko K. Donostia, Okendo 22, Telf.: 42-77-86.

Moldiztegia eta Idazkola:

EL DIARIO VASCO. Ibaeta - Donostia.
ALVAREZ IRAOLA. Ibaeta - Donostia.
EGIA, FOTOKONPOSIZIOA. Egia - Donostia.
D. L.: 80-1963.

HARPID E SARIA:

Barruan	2.300 pta.
Estatuturik kanpora	2.900 pta.
Airez	4.400 pta.
Ale bakarra	60 pta.

haserre guztien gainetik

«Aquí, en EL PAPUS, nos hemos cargado infinidad de veces a los tíos de «Interviú» e incluso hemos mantenido con ellos alguna que otra áspera polémica» honela hasten du EL PAPUSen 300. zenbakiak editorial gisako lantxo bat, «La verdad revolucionaria» titu'oa daramalarik. Hauek dira bertatik jasotako zenbait zati: «El hecho de que "Interviú" publique una información acerca de los desmanes de la ultraderecha en Euzkadi, con nombres y apellidos, es algo que cabe considerar, en el peor de los casos, como profilaxis informativa. En este país, en el cual la mentira, la verdad a medias o el silencio han sido constantes en nuestra sufrida profesión, el que una publicación entre a saco en un tema, lo analice a fondo y lo desmenuce en todos y cada uno de sus detalles, es algo muy de agradecer. (...) Pero que quede muy claro que no es «Interviú» quien pone bombas, asesina etarras o destroza bares de la ultraderecha, sino un estado de guerra latente que se cuece desde bastantes años antes de la aparición de esta revista.»

joan daitezela

ASKATASUNA aldizkariaren 7. zenbakiko «¡Hay que paralles!» editorialetik: «No exageramos, la situación es tensa y dramática, y el único papel positivo que tendrían las fuerzas policiales, sobre todo en situaciones críticas como la actual, no sólo es olímpicamente ignorado, sino aprovechado por ellos, cuando algún ciudadano se les acerca a pedir protección o a efectuar una denuncia de agresión, con la típica frase de «¿no estáis todo el día pidiendo que nos vayamos? ¡Pues arreglarlos solos! ¿O, en qué quedamos?». Por nuestra parte, en seguir insistiendo en que se vayan y nos dejen en paz y libertad.»

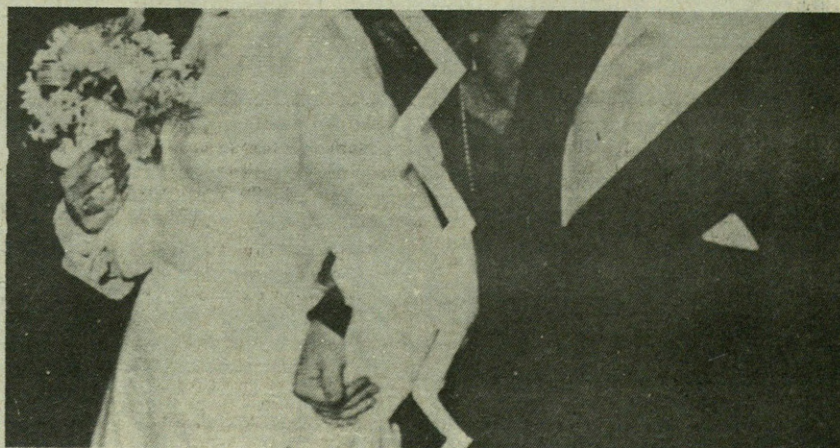
INTERVIUren 196. zenbakitik hartua. «Guatemala, mataron a sangre fría» erreportajeaz azalduakoa.

Sábado

generalaren ezarpenaz

«Un virrey para los vascos» titulatzen du SABADO GRAFICOk bere 1.184. zenbakian argitaratuakoa. «Confidencial» delako sekzioan honela adierazten du: «la decisión del nombramiento de Santa María estaba prevista desde hace algún tiempo. (...) El nombramiento tendría efecto, según el plan trazado por el Gobierno, tras el regreso del ministro del Interior, Ibáñez Freire, del País Vasco, viaje que, independientemente de la última ac-

ción de ETA, se hubiera efectuado. Ibáñez Freire acudiría a Euskadi para apagar la tensión existente en varios cuarteles de las Fuerzas de Orden Público, llevando como aval de garantía el propósito del Gobierno de nombrar a Sáenz de Santa María como delegado gubernamental, con plenos poderes, para acabar con el terrorismo en Euskadi (azpimarra berea da). (...) Los acuartelamientos de la Policía Nacional acusaban en ciertos casos indicios de inminente insubordinación.»

«La más bella grandeza del matrimonio estaba en ser irrevocable.» FUERZA NUEVAren 683. zenbakitik hartua.

kanpainaren kanpaiak

Sardina lurperatu eta aurpegi triste asko nabaritzen dira gure artean. Ihauteriak ez direla bukatu oraindik adieraziz Parlamenduko hauteskundearen kanpaina. Mila kartel guri begira, batzuk erditik puskatuak, besteak lurretik begiraz.

parte hartzaileak

Periodiko, irrati (telebistaz ez dugu gehiegi esango, momentuz asko ez baitugu, eta...), kartel, mitin, txarla... Denak botoa eskatuz. Hamairu alderdi eta koalizioa aurkeztzen dira. Hona hemen direnak: PNV, UCD, PSOE, EPK, EMK, LKI, EKA, PT, ESEI, EE, «Coalición de unidad comunista», eta HB. Hamabi... a, eta AP, hamairu.

Denekin ez gara egon, bai gehientxuenekin. Mila proiektu eta promesa ezagutu ditugu. Euskararen aldeko joakera mirakulosua jakin arazi digute, hemendik aurrera zer egiteko prest dauden... Beno, irakurleak zerbait badaki ia gauza hauetaz. Frankoren denboran aukera gutxi izan zuela botoa emateko (ai erreferenduma haiek) eta orain ia nazkaturik utzi dute jendea hainbeste hauteskunde eta erreferendumarekin.

Gauza hauetan, besteetan bezala, inor ez da inpartziala izaten. Hona hemen gure ikuspegia. Batzuk besteek baino maiteagoak genituen lan hau hasteko orduan. Egia esan bukaerarako denak berdin gorrotatzen genituen. Badakizue, kanpaina egin behar da, hitzak kontuegin behar dira, irripar motzak bota...

aurkezpenak landuz

Zer nola lantzen duten alderdiak bere kandidaturaren aurkezpena.

—Lehenik afaldu (edo bazkaldu) eta gero hasiko gara galdera erantzunekin.

Hauteskunde batzuren aurrean komunikabideek duten paper garrantzitsua gauza jakina da. Alde izanez

gero, irabazteko posibilitate guztiak eskuan. Aurka izanik... sentitzen dugu adierazi beharra bainan, galdua zara!

Ez gara ari ordaindutako publizitateaz soilik. Nahiz inportantzia handia eduki ez da dena, ez eta gutxiagorik ere. Alderdi edo koalizio konkretu baten aldeko berriak, elkarriketa «kasualak», haren aurka zer dioten edo eta besteekin negoziatzeko prest dagoela. Eguneroko «berriek», hoiek dute garrantzia. Publizitatea ordaintzeko dirua eta «lan» hau egingo duten komunikabi-

deek edukirik ez bazara lehen postuetan ateratzen, egin duzu zurea toki hortan eta joan zaitezke amorrariak harrapatzera.

Noski, hau ez da hala edo hola lortzen. Komunikabideek ere nola-baiteko askatasun adierazpena dute eta bere ugazaba nor izan behar duen erabakitzeke orduan zenbait «bertute» kontutan hartzen dituzte. Ez dakigu oso garbi zergatik, agian bedeinkazio berezien bat dutelako, baina, eskuin aldekoek bertute gehiago izaten dituzte.

Ulgarria askotan. Ezker muturreko alderdi eta koalizioek ez daki behar den bazkaria edo afaria ematen, batez ere «detaileak» kontu izaten. Sakela ondo bete ondoren galdera finagoak egiten direla, erantzun injeniosoak lortu.

bakoitzak zenbat gastatuko

—Berrogei bat milioi gastatuko ditugu kanpaina honetan.

PNV 40, PSOE 50, UCDk... Noski, zaila da jakitea benetan diru hau gastatuko duten ala gehiago. Normalean eskuinekoek «gutxitu» egiten dute presupostua, «haunditzen» dutenak ezkerrekoak izanik. Baina beno, duenak gastatzen du dirua, nahiz horrek ia garbi utzi denak ez dutela aukera berdinak.

Kanpaina honetan parte hartzen duten hamairu koalizioen datoak ez izanarren (txikienak ez dizute oso garbi diru kopurua aurkitzen «militanteen bultzakada eta moralaz» mintzatuz), ditugunak eman behar: HBk 7 milioi gastatuko omen ditu

—Kreditoen bidez lortua da, baina gobernuak botoengatik ordaintzen dunenarekin gainetik kentzea espero dugu.

Euskadiko PKk 8 milioi (Iau Bizkaian, eta gelditzen dena, beste bietan). Euskadiko Ezkerraren presupostua haundiagoa da: 18 bat milioi.

Lortzea espero denarentzat ez dirudi kantidadea haundiegiak direnik «Benetako herri batentzako benetako gobernu» 40 milioi; «sozialismoa indartsua egiteko» piska bat gehiago, 50; «Ezkerrarekin etortzeko», 18; egia esan «Euskadik ez tsitzeko» 7, gutxixamar deritzagu.

Hauteskundeetan mundu guztiak apain jartzen du aurpegia. Hego Euskadiko 3 probintzien Parlamentuaz ari garenez, mundu guztia laugarrena barrura sartzeko prest agertu zaigu (UCD ez noski, eta PSOE «kontu askorekin»); autonomia, «la letra en vigor» duen autonomia hori martxan jartzekotan dira horren alde mintzatu zirenak.

Alderdi «maioritario»ek fin fin bat bestearen aurka ekin dute. Bortxakeriaren aurka denak bat eginik, baina honetan ere bakoitzak bere bereiztasuna jarritz. PSOEren etsai nagusia «eskuin nazionalismoa» dirudi, nahiz UCDrekin ere sartu. PNVk askoz gehiago gatazkatzten du gobernuko alderdia. Eta UCD denen aurka agertzen da.

—Ale, pasemos a otro tema.

Kanpaina aurrera eramateko metodorik onena den hala ez, guk ez dakigu, baina Ricardo de la Ciervak jakingo du. UCDrentzat «iparraldeko probintzien» arazoak berak nahi aina, eta ez besterik, tratatu behar dira. Metodo honekin boto asko ate-

ratzen badituzte, hurrengorako zer egin badakite hemengo alderdiek.

—Los partidos políticos están para iluminar y dar alternativas concretas.

jaun eta jabea

PNV agertzen zaigu hauteskunde hauetan jaun eta jabea. Imajina hori eskaintzen dute, eta ez daude testimonialismoetan murgiltzeko prest. Estatutua «desarrollatu», Nafarroa «barruan sartu», euskara bultzatu, alderdi estatalista batzuek ezarri nahi diguten «lerrouxismoa» gatazkatzuz. Maioria ateratzen badute bakarrik gobernatzearen aldeko, gobernu horren programa sakon eginik dutela jakin araziz.

Hala edo hola alderdi guzti hauek HBren aurka jokatu dute. Erreforma- ren aurka atera eta gero ez dutela EHBN —beste bide hori— aurrera eramane adieraziz. Bortxakeriari buruz mintzatzen direnean, nahiz batzuek biolentzia soziala eta fasis-

na ere badagoela adierazi, batez ere ETA eta talde harmatuena gogoratzen da, eta han edo hemen HBren «loturak» aipatu.

—Es la formación política más honrada, combativa y representativa.

Txomin Zuloagarentzat berriz, HB izan da esandako guztia bete duen

koalizio bakarra, «nahiz errepresio haundia jasan». HBkoek ez dituzte ahaztutzen eraildako kontzejal biak, ezarritako suplikatorioak, koalizioa aurkezteko jarritako oztopoak.

—5.000 firma presaka bildu beharrean aurkitu gara, bestela ez omen zekiten esistitzen ginen edo ez eta...

Nahiz eta beste guztientzat «ge-

hienez mantendu» eta ziur aski gutxitu HBren hautatzaile kopurua, koalizio horretakoak oso seguruak agertzen dira.

—Begira, dirua izanik eta aurka ditugun komunikabideak alde jarri, Euskadiko lehen indarra gineke.

Parlamentuaren funtzioa aztertze-ko orduan ere garbi ikusten dira desberdintasunak. Batzurenzat —lehen «maioritario» deitu diegun alderdi guzti hoientzat— euskal gobernuari iristeko modua da.

—Estatutua desaroilatu eta administrazio publikoa sortu eta antolatu egin beharko du gobernuan agintea duenak, edonor dela ere.

PSOE ez dator PNVrekin bat. Sozialistentzat jokuan dagoena gizarte mota berria omen da. EEkoentzat herri honetan gobernatu egin behar da, eta berak ere egina dute bere alternatiba; posible baldin badute, beraiek ere parte hartuko dute gobernu horretan, baldintza bezala presoen kaleratzea jarriko dutelarik.

—Beraien alternatiben aurrean gure alternatibak azalduko dizkiegu.

EEri oso gaizki iruditzen zaio Parlamentuan parte ez hartzea. 9 kandidatu ateratzeko posibilitateak omen dituzte. EPKk berriz, 4 espero ditu. Eurokomunismoa herriaren aurrean azaldu eta ezkeraren batasuna lortu nahi dute.

—Batu nahi dugun ezkerreko autonomiaren alde agertu zena da, ez HB eta hoiek.

Eta ezkerrek, nola ikusten du ezker muturrak Parlamentuaren pape- ra? PSOE eta ESEIrekin, baita EErekin osatu nahi du EPKk «ezkerren batasuna». ESEIk berriz hauteskundeetara bakarrik doala alderdiak indartu behar direlako dio (honek ez du espero kandidatorik lortzea). PT bere aurpegia nolakoa den benetan agertu nahi duen beste alderdi bat da.

alternatibak zabalduz

—Ez gara alternatiba elektoralis- ta bat.

Ez PTEk, ez EMKk, ez LKIk ez dute espero kandidatorik ateratzea. Alderdi hauek beste era batera ikus- ten dute kanpaina hau. Bere ideia eta planteiamenduak agertzeko tri- buna bat bezala. Beti batasuna lortu

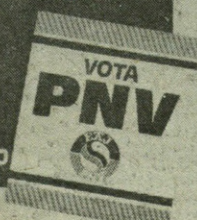
Tenemos que ganar todos

Tenemos que votar todos. Votamos momentos muy difíciles. No están en juego los intereses de un partido sino las necesidades de un pueblo.

Tenemos que trabajar todos. Para una tarea tan dura, todos debemos armar el hombro. Y votar a los hombres y a la opción política que cuenta con el mayor apoyo del pueblo y por tanto, con más posibilidades de gobernar. Y de hacerlo bien. Hombres que concuerden en resolver los problemas de aquí, porque aquí está su trabajo. Y su vida.

Tenemos que ganar todos. Tiene que ganar nuestra comunidad, tiene que desaparecer el paro y mejorar nuestras condiciones de trabajo. Tiene que ganar nuestra comunidad, se la llamen social y liberal. Tiene que ganar nuestra comunidad. Porque ordenamos nuestros pasos. Vota PNV.

**TODO UN GOBIERNO
PARA TODO UN PUEBLO**

behar dela aldarrikatzen ari direnek, bakoitza bere aldetik presentatzen dira. Koalizio bat osatzen saiatu ziren, baina tirabirak —bere artean sortutako tirabirak— haundiegia izan dira.

Talde guzti hauek garrantzi handia ematen diote aurkeztu behar duten alternatibari. Autodeterminazioa, Nafarroa, programa rupturista bat, borroka iraultzailea... Guzti hau Parlamentuan azaltzea nahiko luke. Berak hara joateko posibilitate gutxi dituztenez, HB joan beharko lukeela paper hori betetzea pentsatzen dute.

—No vamos a poner condiciones previas. Se dejan las puertas abiertas para posibles intervenciones, cuando existan condiciones en las que se pueden defender los intereses de los trabajadores.

Honela zioen Txomin Zuloagak. Honela, badirudi ate hori irekia uzten dutela HBkoek ere. LKikoek berriz «zanpatu gabeko parlamentua herri askatu batentzat» nahi lukete. Madrilekin hautsiko lukeen Parlamentua, hemengo legeak hemen egingo zituen.

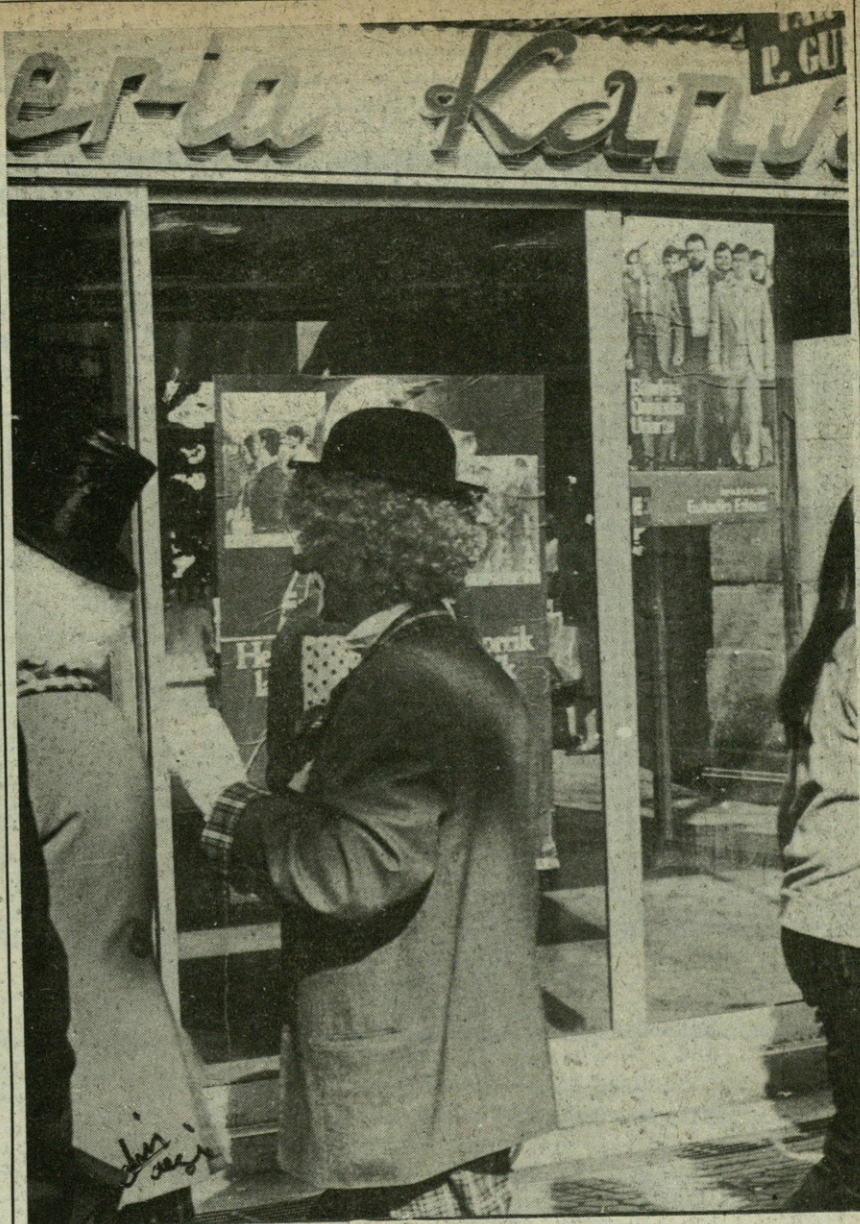
—Oso inportantea da Parlamentuan ahots borrokalariak egotea.

Troskistentzat borrokalariak toki guztietan egon behar dira, borroka maila desberdinak aurrera eramanez. Botoari garrantzi handia ematen diote.

—Estamos firmemente convencidos que el voto depositado en manos del PNV, del PSOE y del PCE, e incluso de aquellos que desde la «izquierda» se prestan al pacto con la burguesía vasca, es un voto inútil, pues lo utilizarán como en el estatuto para pactar con la burguesía centralista. Tampoco es útil que des tu voto a aquellos que no acudirán al Parlamento. No malgastes tu voto. No lo des a aquellos que lo usarán para pactar contra tus intereses. Vota autodeterminación. Vota soberanía. Vota por una ley obrera contra el paro. Vota LKI.

EMKkoek nahi luketeena zera da: erreformaren alde agertu ziren milaka gizon emakumeak orain hauskera programa bat bultzatzea. Erreforma politikoak huts egin duela Euskadin eta beste hildo bat jarraitu beharra dagoela diote.

—Eskuinekoek eta erreformistek

ez dute soilik ETA deuseztu nahi, ezker iraultzaile eta radikalak ere sarraskitu nahi du.

Parlamentura joan eta barruko azpijoku guztiak «desenmaskaratu» nahi lukete.

Parlamentura joatea espero ez dutenak ez dira denak radikalak. Esate baterako hor dugu EKA. Bere federalista planteiamendua jendarean agertu, alderdiaren irudia argi agertu, besterik ez dute espero. Berrek autonomia defendatzen dute. Borroka harmatuari aurka egiteko modurik egokiena estatutoa desarrolatzea dela diote.

Eta horrela daude gauzak. Bakoitzak bere ahotsa besteena baino gehixeago altxatuko duelakoan, boto gehiago lortuko duelakoan. Batzuek agintea lortzeko. Besteak aginta-

riengandik defendatzeko.

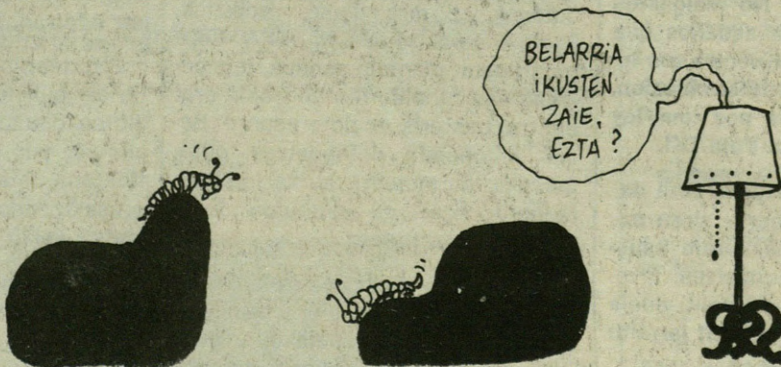
Hitzak, hitzak, hitzak... Irrati, horma, kartel, mitinetan hitzak Dena defendatzeko prest, beste guztiak okerrago egingo dutela adieraziz, aurpegi apainena eta politena eskainiz. Noski, batzuek kosmetiko hobetoak dituztenez, diren baino askoz ederragoak agertzen dira...

Bitartean herritarrak hemen. Ihauteriak bukatuta, kuaresma deitzen dioten denboraldi gris hortan murgildurik, publizitateaz nazkatutik, mitinetara abiatuz, botoa nori eman erabakiz, edo dena utzi eta mendira joatea askoz hobea dela pentsatuz.

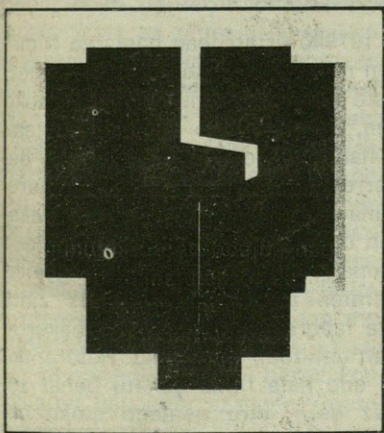
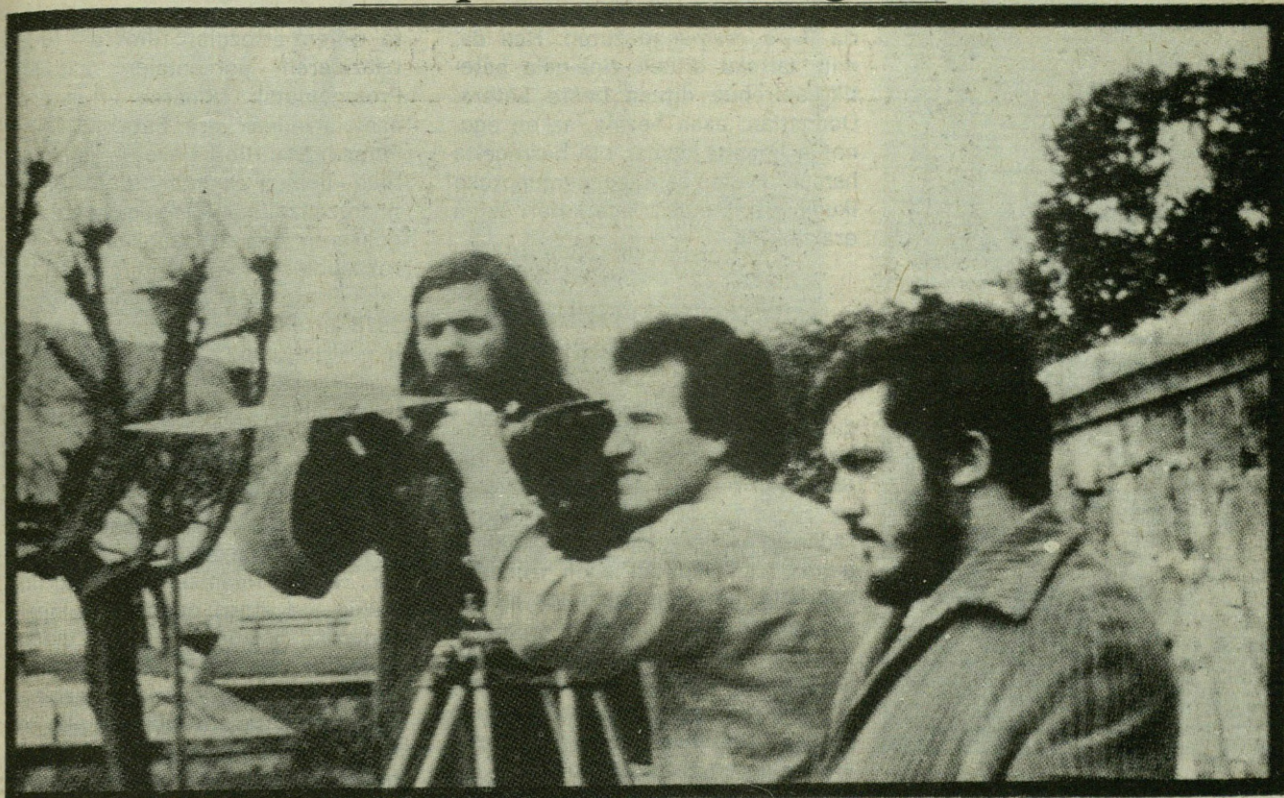
—Bai baino martxoaren 9an euria egingo du, jakina.

PILAR IPARRAGIRRE

prekontseilari maskaratua

“el proceso de burgos”

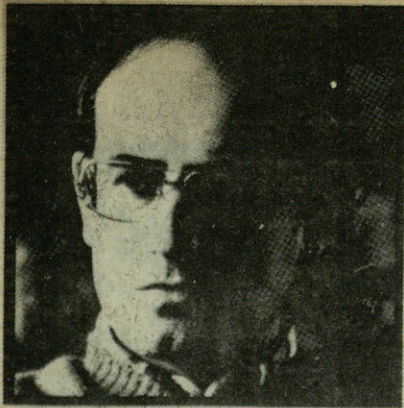
Bere agerketak bi hilabetez iraun duelarik, «El Proceso de Burgos» filmaren agiri margotua Donostiatik desagertu da azkenik. Urtarrilaren 11tik, jendeaurrean aurkeztu zen egun hartatik, Bilbon eta Gasteizen baino zenbait egun lehenago, 35.000 inguruko pertsona pasa dira ikustera Urumea hibaiairen hirian. Lehenengo aldiz, Euskadin filmatutako imajin batzuk diru-iturri agertzen dira. Eta nola ez, lehen aldiz baita ere, sei zifratako irabaziaz zatitzearen momentuan tirabirak azalduko dira, tartean Iruñeko filma finantziatzaile etxe bat dagoelarik, «Irrintzi Zinema» alegia.

diruak ere tirabirak sortu

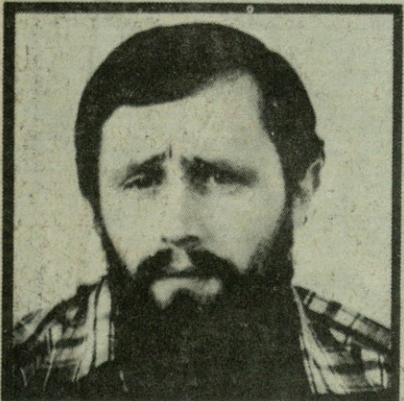
Egia esan «El Proceso de Burgos» filmak gailurra jo du lurralde honetan, bere atzetik orain arte sekulan ikusi ez ziren jendetzak ibili baitira. Esate baterako, Donostian lehenengo astean 12.500 pertsona gutxi gora behera azaldu zirela agerketara aipatu beharra dago. Handik

zenbait egunetara, Bilbora eraman zenean, 15.000 pasatuko ziren lehen astean. Gasteizen berriz 6.500 pertsona inguru. Geroago, abiapuntua urrun geratzen ari zelarik, ohizkoa den bezala, nolabaiteko beherakada ezagutuko zuen filmak publikoari dagokionez. Azkenik, duela hama

bost egun, ondoko gutxirako zifraok osatu ziren: Bilbon eta Donostian 35.000 ikusle, eta 6.500 Gasteizen. Arrakasta gutxituz joan dela adierazgarri bezala Bilboko zine-gelaz aldatzea aipatu beharra dago. Izan ere, hasieran «Consulado» zine-gelan bota bazuten ere, gero «Asto-

José Antonio Carrera

Umar Dorronsoro

Jone Dorronsoro

Arantza Arruti

Ikustera, 35.000 inguru pertsona pasa ziren Bilbo eta Donostian. Gasteizen aldiz, 6.500.

ria 3»-ra eramango zuten. Hau da, mila jarleku dituen zine-gela bate-tik, seirehun dituen beste batera. Donostian, esan bezala, azken egu-notan hogeita hamar eta berrogeita hamar artean zebiltzela egunoroko ikusle zifrak ikusiz, agerketari uztea erabaki da.

iruñeara joateko, nahiko zailtasun

Filma banatzaile etxe bateko arduradun batek esan zigunez, Bilbon jende haundiagoa agertuko zela us-te zen. Beronek zionez, hiri honetan ez dira beraien usteak bete. Ardu-radunak berberak aitortzen zuenez, nahiko zail ikusten zuen Iruñeako agerketa, bertako zine-gelen jabeek ez baitute hara eramateko batere pausorik eman. Alde batetik, SAI-DE entpresari, bi zine-gela ez bes-te, Iruñeako guztien jabea, ez dago prest, dirudienez, ultraeskubitarren erantzunaren zai egoteko. «Guk us-te, filma erosi eta gero, egoera po-litikoa aldatu arte hiru hilabetez itxoiteko kapaz dira», zioen filma banatzaile etxe bateko arduradun horrek. Beste bi filmageletako en-trepresari dagokionez «Etxabarren» hain zuzen, beronen jabea luzatzen ari da asuntza, bere frontoien gau-zek —zenbait frontoien jabea bai-ta— denbora haundia kentzen dio-telaren aitzakiz.

Dena dela, hemendik gutxira Eus-kal Herriko herri haundietara era-mana izango da filma, hasiera ha-sieratik herrietako jendea filma ikustera hirietara joango zela uste baitzuen etxe banatzaileak, horre-lakorik inondik ere gertatu ez de-larik.

Gauzak orokorki hartuz, ez dago esaterik «El Proceso de Burgos» fil-mak beste munduko dirutzak sortu dituenik. Hala eta guztiz ere doku-mental bat denez, inoiz uste baino ingreso haundiagoak ekarri dizkie egileei. Ingresoak, eta honekin ba-tera tirabirak, dagoeneko isilean iraun duten gorabeherak.

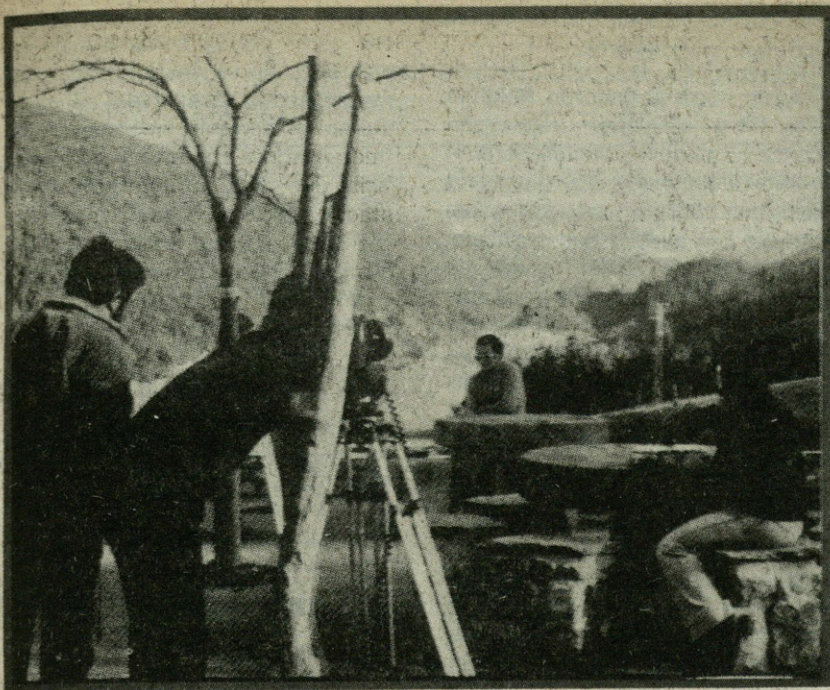
historia rokanbolesko bat

Momentu honetan zera da tirabi-

ra hoiien arrazoia: filmaren finan-tziazioaren porzentaien zatiketa. Protagonistak, filmaren bi etxe fi-nantziatzaileak dira. Bateko, «Cobra Films», Madrilén finkatua, eta bes-teko «Irrintzi Zinema» Iruñeako etxe finantziatzailea. «El Proceso de Bur-gos»-aren diruari dagokion historia rokanboleskoa konprenitu ahal iza-teko hasieraldera jo beharra dugu. 1978 urtean hasten da zertzen fil-ma. «Hordago» argitaletxeak izen-buru berako liburua kaleratuko du, Iñigo Silvak, Iruñeako finantziatzaileak, berorren eskubideak erostea erabakitzen duelarik. Handik pixka batera Imanol Uribe dator Iruñeara, berarekin filmaren proiektua, zortzi miloitako presupostukoa, dakarrela-rik. Zenbait finantziatzaile madrilda-rrekin bat etorri ondoren, Iruñeako filmazale batzuek «Irrintzi Zinema» etxe finantziatzailea sortu zuten «El Proceso de Burgos» egin nahiean. Berauek zinta eta laborategiko ma-terialak ordainduko zituzten, presu-postuaren ehuneko 30 beren esku geratzen zelarik.

1979ko urtarrilean hasi zen filma-ren rodajea, eta gauza jakina denez, uste baino askoz luzeago gertatuko zen, Madrilgo finantziatzaileak —hau da «Cobra Films»— diru be-harrean geratzen zirelarik. «Gure-gana etorri ziren diru eske —esa-ten digute «Irrintzi Zinema»-koek—, baina guk garbi asko esan genien beraien problema zela, guk zinta eta laborategiko produzioa bakarrik bait genituen gure esku. Halere, no-la edo hala filma bukatu behar ze-nez gero, diru gehiago eman ge-nien».

Inork uste baino luzeagoa suerta-tu zen rodajea. Hala izanik Cannes-ko Zinemaldian aurkeztu nahi bazen ere, guztiz ezinezko gertatu zen. Or-duan hasi ziren pentsatzen Donos-tiakora ekartzera komeni litzaiekeela. Baina hemen aurkeztu baino zen-bait egun lehenago, aurkezpen pole-miko haren baino hiru egun aurre-rago hain zuzen, gertaera bat suer-tatuko da, «Cobra Films» eta «Irrin-tzi Zinema» etxe finantziatzaileen arteko ondoko tirabirak sorraraziko dituen gertaera bat. Hitz batez esa-teko, detonantea edo pizgailua.

bi bertsio gertaera berarentzat

«Irrintzi Zinema»-ko arduradun batek honela azaltzen zигun gertatutakoa: «Donostiako Zinemaldian aurkeztu baino hiru egun lehenago, telefonoz deitu ziguten «Cobra Films»-ekoek, filma ez zegoela laborategitik ateratzerik esanez. Ziotenez, laborategikoek sekuestratua izango zuten zinta beren dirua kobratuko ez zuten bitartean. Guk berriz, fakturarik ez genuela jaso erantzun genien, eta behar ziren 1.800.000 peztak eskuratzeko, handik eta hemen-dik hasi ginen bazterrak jorratzen. La zaila, horrelako lanetan ez baitago presaka ibiltzerik. Bitartean madrildarrek letra mordo bat sinatu zien laborategikoei, guri berriz kontratoaren hausketa azaltzen zigutelarik eskutitz baten bidez, laborategiarekiko erantzunkizune ez bete-tzeagatik. Iritsi ziren gero Donostiako Zinemaldira eta gurekin ez zutela inongo harremanik nahi esan ere».

Imanol Uribe, filmaren zuzendaria al-diz, guztiz desberdina zuen bere bertsioa. Horrela azaldu zizkigun egun haietako gertaerak. «Hiru egun bakarrik falta ziren Donostiako Zi-

nema!dirako, eta laborategiak ez zuen etsitzen. Beren erantzunkizuna betetzeko orduan huts egin zuten iruñeakoek. Ez dakit zer gertatuko zen, baina ezta agertu ere ez zuten egin hemendik, eta geuk jarri behar izan genuen aurpegia. Zenbait letra sinatu genituen, era horretara kinka larrian geratzen ginelarik diru alde-tik. Donostian zer gertatzen zena-ren zai geratu ziren, filma aurrera irtetzen zuen edo ez ikusi eta gero dirua jartzeko. Azkenik bete dute beren eginbeharra, baina modu arra-ro batez, beti azpioku eta atzera-penekin, seguru jokatu nahiean».

filmaren banaketa, ere, madriler

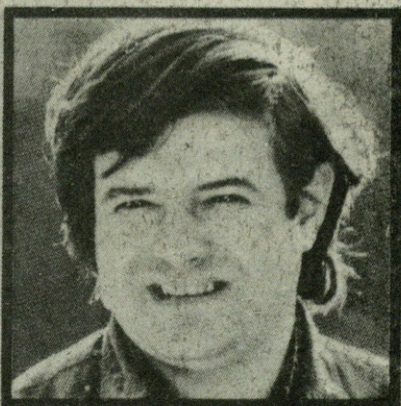
Aldi berean, etxe finantziatzaile-en arteko tirabirek filmaren banake-tan sortu zituen arazoak. Izan ere, Donostiako Zinemaldiko garaiean banaketari uko egitera behartu zion «Cobra Films»-ak «Irrintzi Zinema»-ri. Horrela ez egitekotan aurrera eramango zutela finantziabide kontratoaren hausketa jakinarazi zieten madrildarrek iruñeakoei. Etsipena eman zuen azkenik «Irrintzi Zine-ma»-k, gero, norbaiten eskuan ba-naketa uzterakoan bere esku har-

eduardo uriarte

gregorio lópez irasuegi

xabier izko de la iglesia

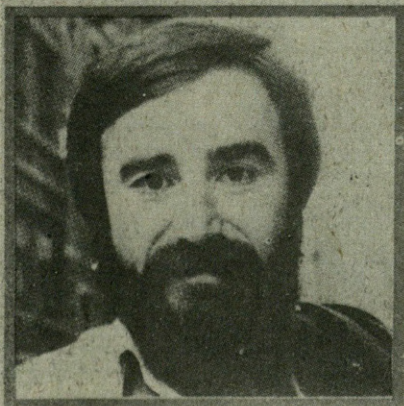

xabier larena

Donostiako Zinemaldia baino hiru egun lehenago sekuestratua egon zen filma Madrildo laborategian.

jokin gorostidi

enrique gesalaga

jon etxabe

mario onaindia

tzeko aukera utziko zitzaioala agindu baitzieten madrildarrek.

Gauzak horrela, ondoren Milango Ferira filma eramatea erabakitzen den ez, oraindik Ministeritzaren agerketa baimenarik ez duen «El Proceso de Burgos»-arentzat banaketa etxe bat aurkitu beharra dago. Azkenik, Bilboko filma banatzaile bat aurkitzen dute, denak —bai madrildarrak, bai iruñeatarrak, bai beraur— baldintzetan bat datozelarik. Baina oraingo honetan ere gauzak ez ziren beren horretan geratuko. Alegia, kontratoa sinatzeko prest daudenean, atzera jotzen du «Cobra Films»-ek, eta sortu berria zen «Ibercine» etxe banatzaileari ematen dio banaketa. Bitartean engainatutzat hartzen du bere burua Bilboko banatzaileak. Guzti hau iazko azaroan gertatuko zen.

Hilabete geroago, abenduan, Ministeritzaren agerketa baimena lortu zuen filmak. Berehala hasiko zen kanpaina publizitarioa, «Irrintzi Zinema»-izena agirietatik kanpo gertatzen zelarik.

Egun, dirudienez, akordio batera ailegatzekotan daude «Cobra Films» eta «Irrintzi Zinema». Aurretik, pre-supostuan —hamar miloitakoa azkenik— zein porzentaia dagokion baitzitzaie eztaba idatu behar dute.

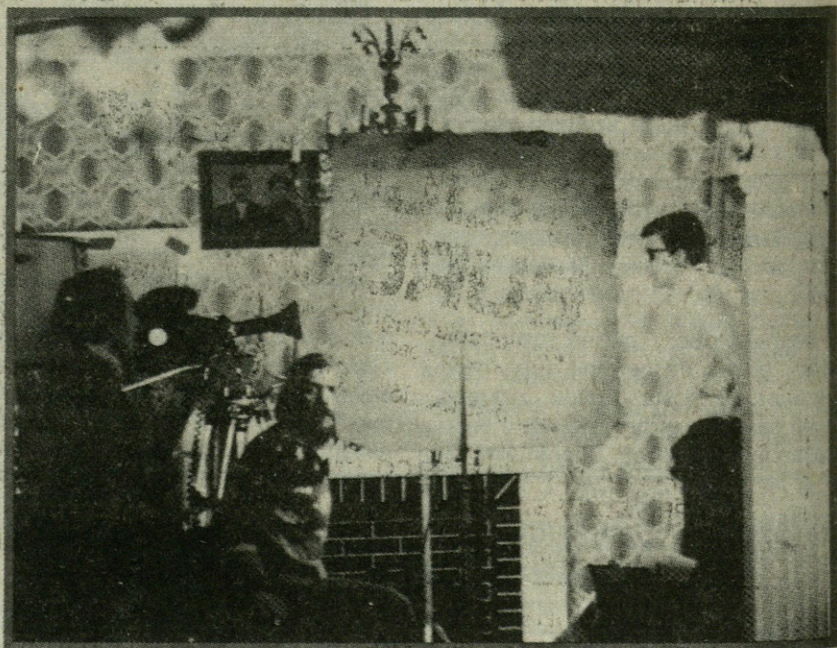
Etxe finantziatzaileon arteko tirabira honetan, baten eta bestearen jokabideak konprenitzea zaila bihurtu da. Izan ere, bide ezkutak era-

biltzen ditu diruak. Hala eta guztiz ere garbi azaldu beharra dago gogor eta adonez jokatu zuela etxe madrildarrak Donostiako Zinemaldiaren bezperatan, oraindik debekatua gertatuko ote zenaren beldurrez bazeuden ere. Ez dezagun ahantz presio haundiak jasan zituela Mayor Oreja UCDko partaidea, filma baztertuta gerta zedin. Imanol Uribe zuzendariak gogor erantzungo zien halere presio ucedetarrei.

Bestalde, nafar finantziatzaileen ustez, «Cobra Films»-en barruan izan zen norbait, legegizon madrildar bat hain zuzen, filma geldiarazteko prest agertu zena, hartako egoera politikopean arriskugarriegi iruditzen baitzizaion aurrera jotzea.

uribek nafarrak baztertu

Hala eta guztiz ere —eta hau inork eztabaida ez dezakeen gauza da—, Imanol Uribek argi eta garbi baztertu du publikoaren aurrean «Irrintzi Zinema»-k eman dion laguntza eta egin duen lana. Urrunegi jo gabe, zenbait hitz adierazgarri aurki dezakegu zinemari buruzko aldizkari espezializatu batek argitaratutako elkarrizketan: «Bada sail txiki bat, beste batzurekin elkar produzitua, baina ezin diezaiokegu euskaletan diru dei, hitzaren esanahi politikoan. Izan ere, Iruñean bizi diren pertsona batzuk badira ere, euskal gauzekin zer ikusirik ez duten bideetatik iritsi bainaiz beraingana».

Imanol Uribek: «Azpijokuak erabili dituzte Iruñeakoek, seguru jokatu nahiean».

Bateko, ez dago «sail txiki bat» deitzerik, presupostu baten iruti bati (zati haundiagoa ote den eztabaidatzen ari dira orain), eta besteko, hitzaren esanahi politikoa, hemen fi-jo bizi den edozein biztanleren dirua hartu behar da euskal dirutzat.

Imanol Uribek, halere, aurrerago jotzen du bere pentsamolde horretan, filma hau Madrildik datorkigula garbi adierazi nahiean: «Zer den euskal filma bat nik neuk ere ez dut oso garbi buruan. Bada gauza seguru bat halere, alegia, produzioak mugatu eta erabakitzen duela produktoaren nazionaltasuna. Era horretara, Euskadin eta euskal diruz egin-dako western bat, euskal westerna izango da. Ikuspegi horretatik begi-raturik «El Proceso de Burgos» ez da euskal filma bat, diru madrildarrez zertu baita. Madrildo dirua, Ma-drilgo jenderena, ni Madrilen hamar urte eman baititut. Eta momentu honetan ditudan kontaktoak, dirua emateko kapaz diren lagunak, ma-drildarrak dira gehienbat».

berehala, beste filma bat

Zinea egiterakoan Madrildik mu-

gitzen dela behin eta berriroko ai-patzearen ondoren, zalantzarik gabe jarraitzen du hitzok: «Ni euskaldu-na naiz, eta beti Euskaditik kanpo bizi izan naiz. Nere lurrarekin izan dudana harreman bakarra, sentimen-tala izan dela esan daiteke. Beste-rik ez ordea. Eta honekin lotuta bes-te motibo bat agertzen da: beti Euskadin egin nahi izan dudala ne-re zinea. Eta filma honen bidez bi puntu hoiek konpontzen zirela pen-tsatu nuen».

Planteiamendu honetan zenbait kontraesan bada ere, garbi dago euskal gaiak erabili dituela Madri-len bizi den zuzendari honek, jende euskalduna eta diru euskalduna aurkitzen ez arduratu arren. Ez ditza-gun bere filmak ahantz: «Off» (1976 urtean, filma laburra), «Ez» (1977, laburra) eta «El Proceso de Burgos» (1979, luzea). Dinamismo eta trebe-tasunezko etsenplu ederra hemen bertan bizi diren euskal zinegileen-tzat. Dagoeneko gainera, bes-te proiektu bat darabil buruan Uribek: Segoviako gartzelatik ETAko partai-deen ihesari buruzko filma bat.

MIGEL OTERMIN

«Irrintzi Zinema»-k: legegizon madrildar batek filma gel-diarazi nahi izan zuen, arriskugarriegi iruditzen bai-tzitzaion.

EL PROCESO DE BURGOS

una película dirigida por IMANOL URIBE
una producción COBRA FILMS

una distribución **IBERCINE**

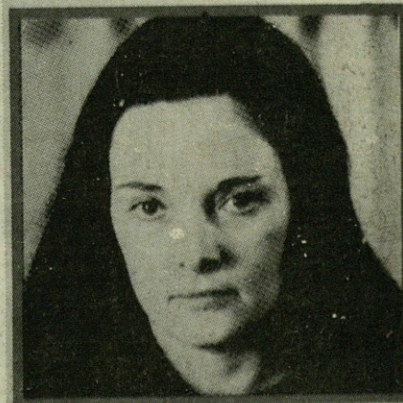
PERLA DEL CANTABRICO SAN SEBASTIAN '79
1º PREMIO FESTIVAL DE AUTOR BENALMADENA '79

AUTORIZADA PARA MAYORES 18 AÑOS

Kartelean ikusten denez, azkenik ez da inondik agertzen
«Irrintzi Zinema» izena.

Josu abrisketa

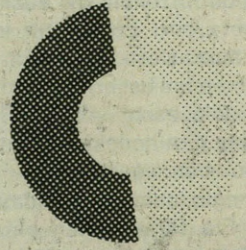
Itziar aizpurua

Victor arana

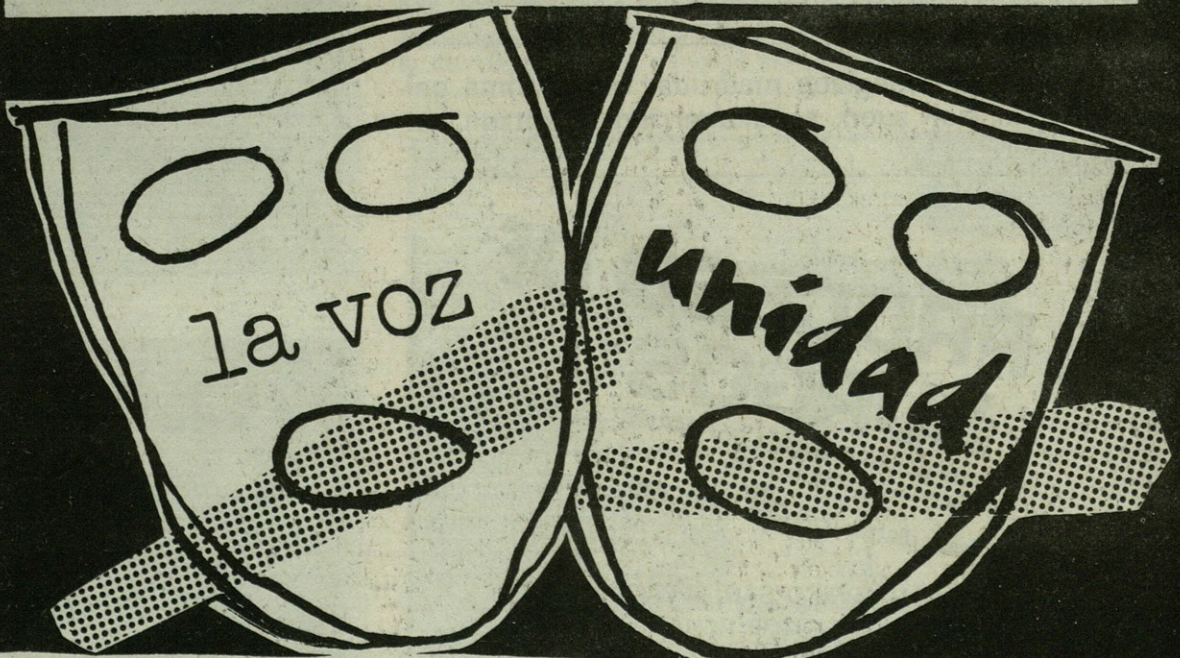

Julen kalzada

UCD

**HECHOS.
Y NO PALABRAS.**

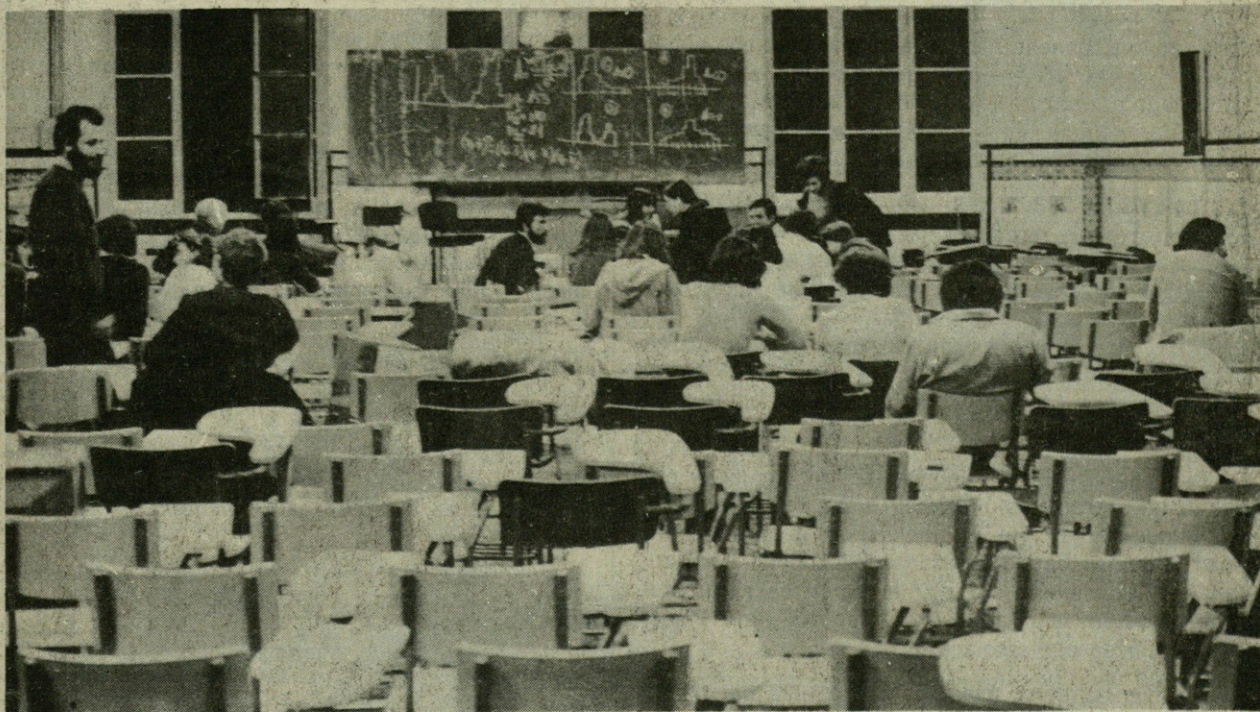

UCD DEL PAIS VASCO

filosofia eta letretako fakultatea

zatiketa eta diferentziak

Egun, askok ez badaki ere, Euskal Herrian, Deusto eta EUTG kenduta, Filosofia eta Letretako fakultate publiko bat —bitan bana'tua— badago. Bat bitan diogu, izan ere, Filosofia, Pedagogia eta Psikologia Donostiako Zorroagan baitaude eta Letrak Linguistika, Historia) Gasteizen. Konpetentziaren ondorioek behartuta eratu zen horrela. Bi fakultateetako dekanok, irakasle eta ikasleekin mintzatu ondoren, hau da jaso dugun ikuspegia.

erditze luzearen ondorioak

Ikasketa Unibertsitarioren aldeko patronatoak, urte asko pasa zituen Gipuzkoarako Filosofia eta Letretako fakultate eske, baina inoiz ez zuten lortu, izan ere, sortzen ziren ikasketak teknikoak baitziren (Kimi-ka, Deretxo, etab...). Udaletxe, Patronato, askok altxatu zuten abotsa Filosofiako fakultatearen alde, baina azkenean Martin Mateo izan zen lortu zuena, bere laguntza osoarekin bizi izaten hasi zen.

Hasieran Bilbon jarri nahi izan zuen Martin Mateok baina dirudienez Deustokoekin arazoak izan zituen (konpetentziaren beldurra) eta Donostiara etorri zen, baina hemen EUTGkin gauza bera gertatu zitzaion. Arrazoi hauengatik, fakultatea bitan sakabanatzen da: Donostia eta Gasteizen. Honela eta Madrilgo trami-teak egin ondoren, fakultateen jabe probintzia bakoitzeko Diputazioak egiten dira. Arabakoak bere esku daukan guztia ematen duen bitartean, Gipuzkoakoa ahal duen gutxiena laguntzen ahalegintzen da eta hau ikusgarria da, azken finean bi diputazioen bu-ruak alderdi politiko berakoak baitira. Baina noski, Gasteizen ez dago jesutarik eta Donostian bai.

Beraz, eta ondoren ikusiko dugun bezala, Donos-tlako fakultatearen bizitza oztopoz eta arazoz bete-a hasten da. Fakultateari bizitza ematen has-teko pro-fesional bat behar zen eta azkenik Vallsekin topatzen dira. Honek Tarragonan lehenago beste bat muntatu-a zuen, beraz esperientzari bazeukan. Beste'rik, mo-mentu holetan Zaragozako Unibertsitatean zegoen eta nahiko aspertua —dena esan beharra dago—, azkenik, katalan bezala Euskal Herrira etortzeko gogo handi-kin aurkitzen zelarik. Etorri zen, baina hilabeterako leporaino egina zegoen: tokirik ez zegoen eta 600 bat ikaslek hasi nahi zituzten beren ikasketak.

Eskuartean ezer eduki ez arren, ikasle hautaketa egiten eta irakasleak batzen hasi zen. Dena prest zegoen baina lokalak falta, azkenik Jauregi, PSOEko partaideak, Donostiako Gestora Munizipaleko buru zelarik Zorroagako «gaztelu beldurgarrian» sartu zi-tuen.

baldintza desberdinak, martxa desberdina

Zorroagako bidean ez dago argirik; ko'txeek just'u-justu pasatzen dira eta askotan maniobra eginaz:

Gasteizko Fakultatearen barrua: ordena, garbitasuna, lasaitasuna.

euria egiten duenean galtzak belaureraino jaso behar dituzu, lokasti beldurgarria egoten baita; teilatua zulatua dago eta askotan ikasleak aterkiak baliatu behar izan dira; neguan, abrigu bufanda eta guanteak jantzita; irakasleek ez daukate gelarik, etabar luze bat.

Gasteizkoak, lehenengo urtean Arabako Unibertsital ikastetxean egon ziren, baina bigarrean, ikasleak gehitu zirenez, Seminarioko zenbait gelatara pasa ziren. Azken leku hau batez ere, fakultate lanetarako guztiz aproposa da, apaizek gauzak ongi egiten baitzekiten. Leku handia daukate, irakasle bakoitzak bere gela, ikasleentzat gela txukun eta mardulak, fakultatearen aurrean berdegune ikaragarri bat, bi frontoi, liburutegi handi bat, etabar.

Bi lekuen desberdintasunak ikusirik, itsuenak ere baldintzak bereiztuko lituzkeela uste dut. Zorroagan lehenengo urtean eta ikasleek fakultatearen egoera ikusi zutenean bere etorkizuna arriskupean ikusi zuten eta irakasleekin bat eginik, beren eskakizunetara jarraitu zieten, familia bat osatu zen eta neurri honetan ikasturtea oso lasaia izan zen.

Bigarren urtetara pasatuz, denera 620 bat ikasle elkartu ziren eta honekin, Gasteizko kasuan bezala, leku eza aurkitu zuten, Zorroagak ez baitzituen denak hartzen. Gelarik handienez 270 ikasle kabitzen dira. Adibidez, baldintza hauen pean pedagogia irakatsi al daiteke? Leku eza konpondu nahirik, peritoen ikastetxean gela bat uzten diete Diputazioak, ikasleak batzarreak egin ohi zituzten gela. Honela, lehen batzarrea egitera joan zirenean filosofiako ikasleak kalera irteten behar izan zuten, bigarrean aserretu ondoren, Zorroagara igo ziren. Arazoa larria zen eta Diputazioaren aurpegia zikintzeko arriskuan jartzen zenez, Zorroagan beste gela bat eratzen zaie.

irakasleen molda ezina

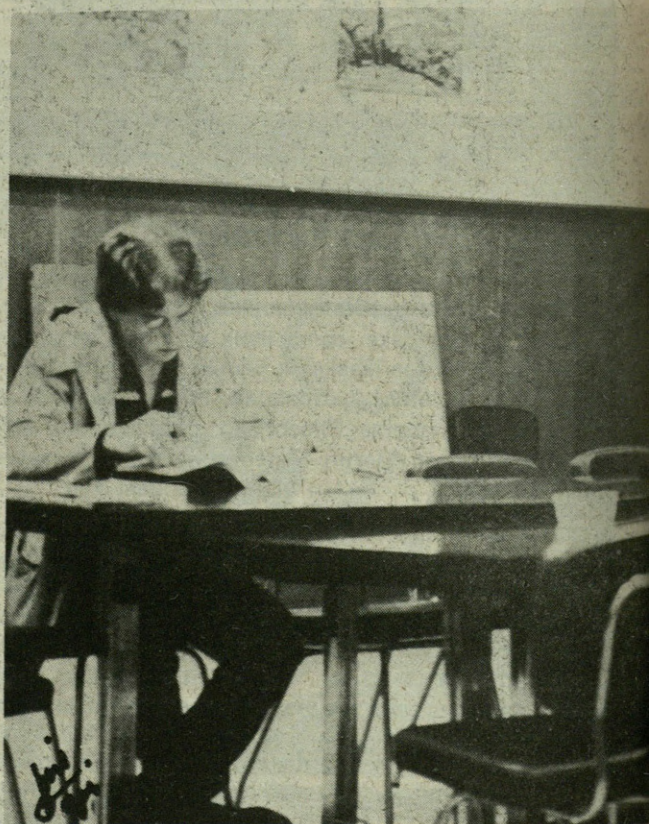
Euskal Herrian unibertsitateak egon ez denez, zerbait ikasi nahi zutenek kanpora jo behar zuten, honela Madril, Bartzelona, Frantzia, Lovaina, Alemania, etabarretan ikasitako jende asko topatzen delarik gure artean eta baita Estatuko beste zenbait tokitan ere. Baina espezializatu gutxi aurki daiteke eta kanpoan dauden askok honera ez dute etorri nahi. Honela, Euskal Herriko fakultateetan irakasle gazte eta esperientzi gabeko asko aurkitzen da.

Ikasketak bukatu bezain laister irakaskuntza lanean hasten den batek trauma bat baino gehiagokin bukatzen du. Egun guztia klaseak prestatzen ematen du, beraz inbestigazio eta azterketa lanerako ez zaio denborarik gelditzen. Bestetik, kasu gehienetan jendaurrean hitzegiten ohituak ez daudenez, beren ikasgaiak irakurri behar izaten dituzte. Arrisku garrantzitsu bat dakar honek berez: ikasleak leporaino egitea.

Honen aurrean zenbait irakasleak eta dekanok eritzi bera dute, lizentziatura atera ondoren eta irakaskuntza lanetan hasi baino lehenago, urte batzuetan lan pertsonala, inbestigapen lana egin beharkeo litza-keela, eta Gasteizko dekanok esaten zidanez, irakaskuntza lanean hasi baino lehenago, denek doktordoa egin beharkeo luketeela.

Irakaskuntzaren kalitatea, gaurko gizarteak ez du haintzakotzak hartzen, ikasleek beraiek ere, sarritan hitzetik hortzera erabili arren azken finean helburu baten atzetik joaten dira: aprobatzea. Donostiako fakultateko ikasle egi-zale batek hau esaten zidan: nik irakasle ona eta txarra bereizten ditut baina nik gauza bat nahi dut, ahalik eta gutxiena ikasi eta karrera bukatu. Alde guztietan bezala, hemen ere beren ikasketak ahalik eta gehiena sakondu nahi dituztenak badaude, baina hau portzentai txikia dira.

Baina hau dena, ez da irakasle edo ikasleen errua, gizartearena baizik. Irakasleei behar bezala prestatzeko denborarik ez zaie ematen, ikasleei kontsumo gizarte honetan ikasketak ahalik eta laisterren amaitzeko eragin zaie eta honela irakaskuntzaren kalitatea beheraka doa. Beste lurralde batzuetako esperientziak ezagutzea ez litzateke gaizki egongo. Bitartean, kri-

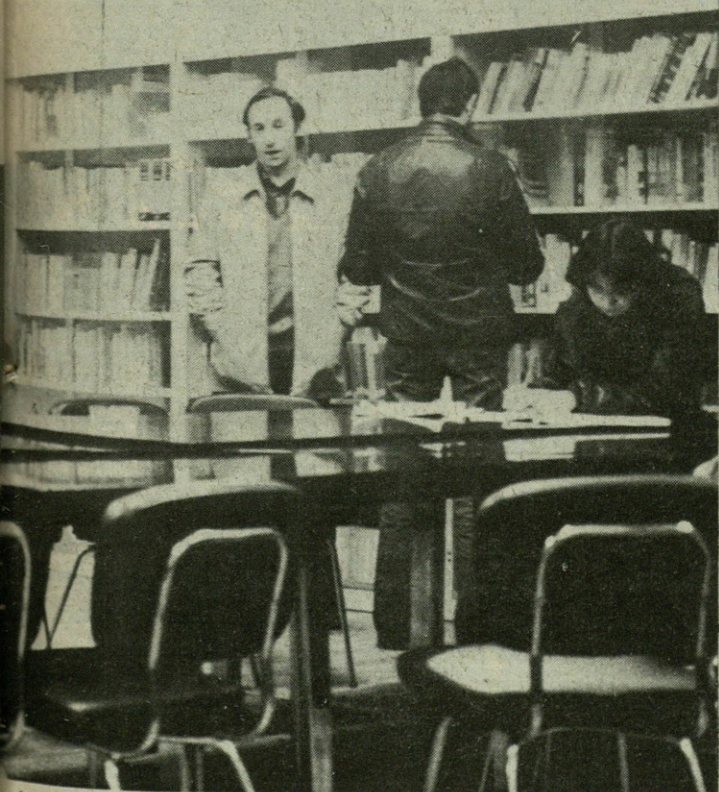
Irakasle, sekretario.

tika eta autokritikak (Zorroagako fakultatean azkenaldian egin izan dituzte) zerbaitetarako balio dezakete, irakasle eta ikasleen arteko harremanak, bien arteko arazoen konponbidean interesgarriak izan daitezke.

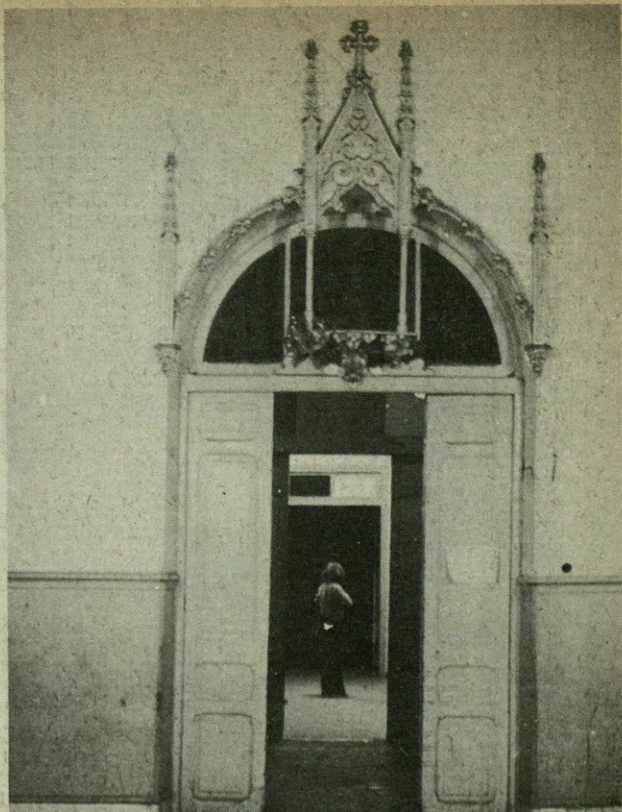
euskara eta euskal unibertsitatea

Unibertsitatea-Fakultatea beste gauza batzuen artean, inbestigapen lekua izan behar omen du, baina egun gauzak planteiatzen diren bezala, ez dago lan horretaz arduratzeko denbora daukan izpiritu santurik.

Euskal Herrian azken urte hauetan gauza asko gertatu dira eta garai batean dena Francoren aurkako borrokan kokatzen zen bezala, gaur fronteak ireki dira eta fronte hoietako bat euskararena da. Euskara kalerara, lantokira, eskolara esanak indarra hartu du eta noski irakaskuntza mailan garrantzitsua dela. Zorroagako fakultatean honi dagokionez planteiamendu zabal bat daukate. Dekanoak esaten zidanez, mo'ta honetako fakultate batek, filosofo, pedagogo eta sikologoak heziko dituen eta hauek epe motzean izango duten lana kontutan izanik (jendearekiko harremanak) euskarari garrantzi handia eman behar dio. Dena dela, nahiko txarra da egoera, zenbait irakaslek bere ikasgaiak euskaraz ematen ditu, beste batzuk ikas'ari dira eta ikasleen artean ehuneko 25ek bakarrik dakite. Bestetik, gaur egun sukaldeko euskara da gehien erabiltzen dena, ez dago euskara unibertsitario bat eta hau burutzea denon lana da, ikasle, irakasle eta gizartearena. Iaz, Bilboko unibertsitatearen laguntzarekin euskarazko klaseak ematen zituzten, baina azken ikasturte honetan, laguntza hori moztu egin zaie, hala eta guztiz, ikasle eta irakasleen artean an'olatu-

gela baten pilatuta egon behar.

Zorroaga Fakultatea lehenago Miserikordi etxea izan zen.

riko zenbait klase ematen direlarik. Datorren ikasturterako hiruilabeteko erdi bat euskara ikasteko bakarrik eman nahi lukete. Irtenbideak aurkitu nahi, baina ikusten den bezala, ez da errexia, euskararen arazoa Euskal Herri mailan konpondu beharrekoa denez, bakarrik bideak motzak gertatzen baitira.

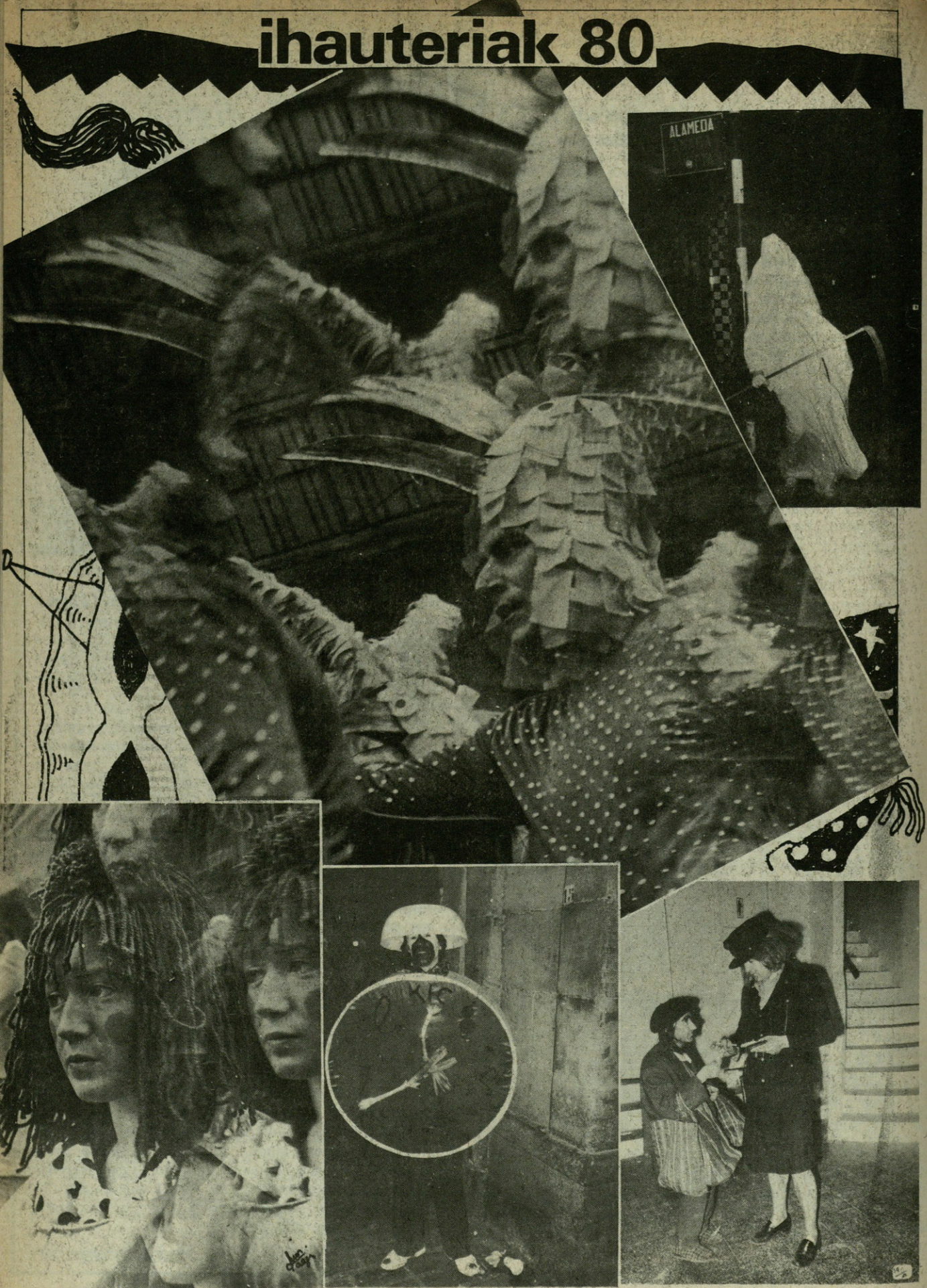
Gasteizko fakultatean ez da hainbesteko arazoa, izan ere euskal filologia ikasketak bertan ematen direnez, euskarari dagokionez lan asko egin duten eta egiten ari diren batzuk handik ikusi bai nituen: Ibon Sarasola eta Koldo Mitxelena lekuko.

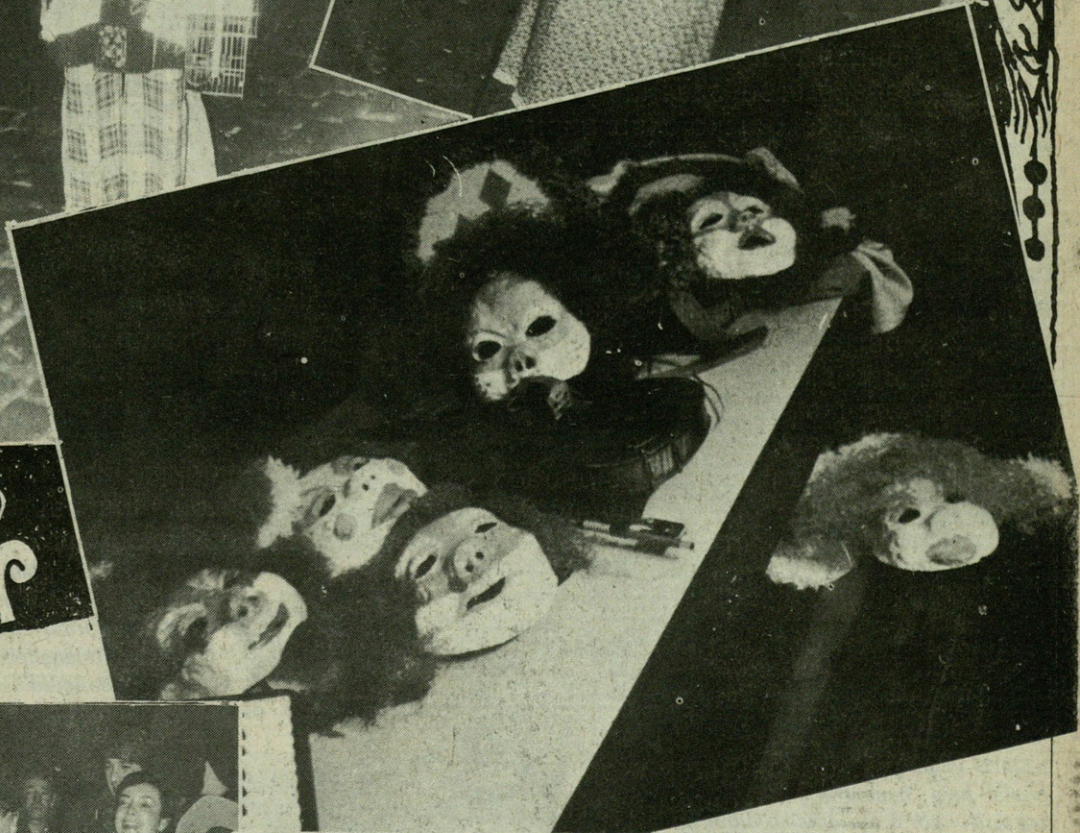
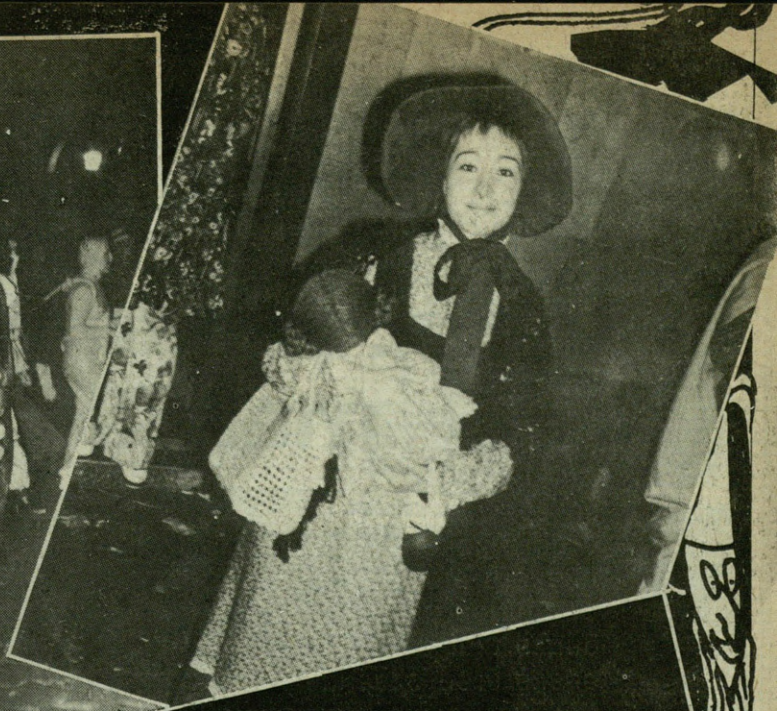
Eta euskal unibertsitatea edo Euskal Herriko Unibertsitateari dagokionez ere, fakultate honen eritzia jaso nahi izan dut. Javier Etxeberria Zorroagako dekanok hau zioen: «Oraingoz, Euskal Herriko Unibertsitateaz mintza gaitezke, Euskal Unibertsitatea nere eritziz askoz goi mailakoa baita, pauso handiago bat eman beharko litzateke. Euskal Herriko Unibertsitateari dagokionez, ikaslegoa kontutan izan beharko luke honek, baita ere berauen euskalzaletasuna, ikasketak teknikoak baztertzin dituen ikaslegoa eta noski, Estatu zentralistari amorro bizia dion ikaslegoa dela ere bai. Eta noski, hau dena Unibertsitate publikotik bakarrik sortu daitekeela uste dut».

Emiliano Fernandez Pinedo, Gasteizko dekanorene eritziz, hemen Unibertsitate bat sortu behar bada, goraldera begiratu beharko omen dugu, eta ez behera, Afrikara. Hemen, langile intelektualak atera behar omen dira, baina ez da aski hemengo, Euskal Herriko izatea, gainera unibertsitarioa izan behar da eta hori bai, bere eritziz, Euskal Herriko Letretako Fakultatea Gasteizen egon behar luke.

LURDES AUZMENDI

ihauteriak 80

“la voz” eta “unidad” itxita

u.c.d.-ren kanpainaren mesederako

Aspalditik zuten ezpata buru gainean Donostiako «La Voz» eta «Unidad» egunkarietako langileek. Ez du hargatik harridura eta min gutxiago sortu egun batetik bestera jakin arazi den erabaki honek. Larunbatean «Unidad» eta igandean «La Voz» erosi zenituztenok, historiako azken zenbakiak irakurri zenituzten seguraski, agian berandu samar sortu den mugimenduak biok berpiztea lortzen ez badu behintzat.

«Demokrazian ezin da prentsa estatalik izan» zioen Ricardo de La Cierva Kultur ministro estreinatu berriak Euskal Parlamentuaren hauteskundeetarako UCDren kanpaina irekitzean, Donostian. Gainera, oposizioak, «lehen prentsa estataltaren aurka hainbeste egingdako oposizioak» orain hori defendatzea aldrebeskeria omen da. De La Cierva ministro jakintsuak ahaztu egin du nonbait zergatik gaitzesten zen lehen, Francoren garaian, prentsa estatala. Eta ondo daki berriz saldu gabeko profesionalak Herriaren hurbildik egindako prentsa zeinen kaltegarri den beraientzat. Horregatik, jo ta moztea onena. Dirudunek, egunkari bat martxan jartzeko adina kapital dutenek —eta hemen ezin ahanzi «Egin» dela Estatu guztian kapitala hain banaturik duen egunkari bakarra— sortu eta eutsiko diote jende guztia «informatu eta formatzeko» moduko prentsari.

ministroak ez du hitzegiri nahi

Duela hilabete batzuk hasi zen «Medios de Comunicación Social del Estado» deiturikoen suntsitzea, sei egunkari eta agentzi bat itxiz Gobernuak bere erabaki bakarraz, Parlamentuari konsultatu ere egin gabe. Aitzakia, medio hoiengalerak, nahiz eta hau erdizkako egia besterik ez izan, MCSEko egunkari zenbait, rentableak baitira, edo izan daitezke.

Orain dela aste batzuk entzun ziren

Donostiako «La Voz» eta «Unidad» eta Bilboko «Hierro»ren istiaz lehen zurrumurruak. Baita lehen egunkariari buruzko salaketa gogorak ere Gobernuaren ingurutik, heien artean MCSEko zuzendari-gerente den José Ramón Alonsoren karta batekin batera zihoan informe batetan azaltzen zen «tapadera de organizaciones armadas» delako esaldi

hori, Josep Meliák berak jendaurrean errepikatua.

Hilaren 16ean, ostiralean, hauteskundeetarako kanpaina irekitzen zen egun berean iritsi ziren «La Voz» eta «Unidad»-eko langileengana berehalakoa izan zitekeen isteari buruzko zurrumurru zurrak. Hurrengo eguneko «Ya», eta Go-

bernuaren erabakiez ondo informatua egoten den Abel Hernández-en kronikan ematen zen berri hori. Hori aurrean izanik ere, Kultur ministro bezala MCSEren Kontseiluaren buru den La Ciervak ez zuen asko luzatu nahi izan gai honetaz, eta erarik autoritarioenean, hauteskundeetako kanpainarako ez oso egokian, moztu zuen elkarriketa. Ez zen berak ondo ezagutzen zuen erabakiaren berri emateko kapaz izan, ez bazuen ezeztatu ere. Berrogeita zortzi ordu baino lehen, «La Voz» eta «Unidad»-eko langileak lantokitik kanpora aurkitzen ziren, Poliziak horretara behartuak eta lberduerok argia mozten ziela.

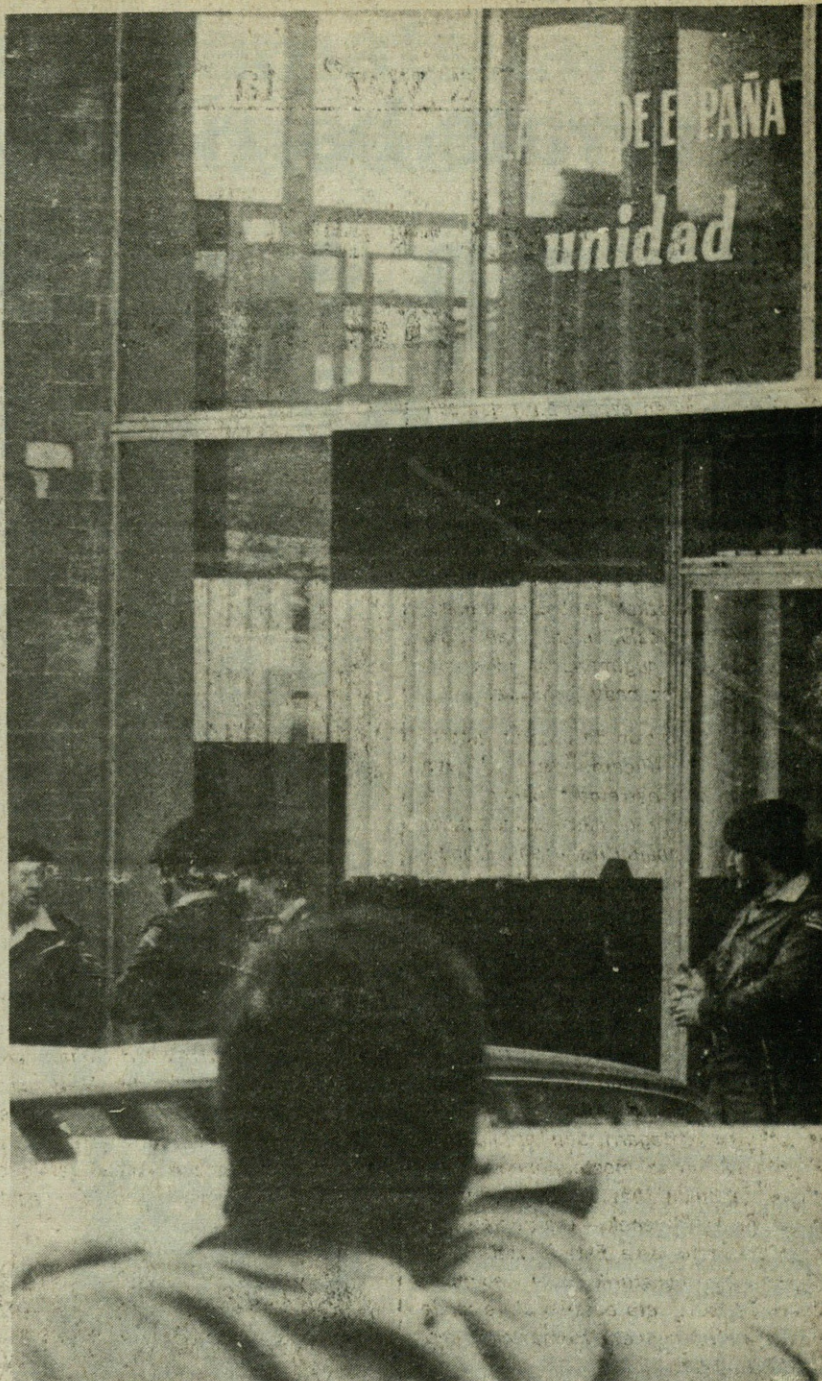
soldata bat agian, lanik ez

La Ciervak agindu zuen, hori bai, MCSEko beste langile guztiak bezala, bi egunkari hauetakoei ere izango zutela lanposturik Administrazioan. Berdin agindu zitzairen lehen itxitako egunkari eta agentziakoei ere, eta bai, soldatak jasotzen dituzte, baina etxean, gehienek ez bait dute lanposturik, lanpostu egokirik behintzat, oraindik, eta ezta izango ere seguraski. Izan ere, non sartu hainbeste langile espezializatu eta kazetari? «Eta besteak beste, guk ez dugu besteen bizkar irabazi nahi soldata» entzuten zen batzarrean. Nahi dutenei, indemnizaioak eskaintzen zaizkie, baina nor gera daiteke langabeziko egoera honetan lanposturik gabe eta segurorik gabe ere? Bestalde, bi egunkariotako berrehunda hoge langiletatik, larogei interinoak baitira, batzuk gainera urteak daramatzitenak egoera horretan, eta hauen etorkizunaz ez dago baxterezko segurantzarik.

ezker guztia rentzako galera

Baina «La Voz» eta «Unidad»-en istea ez da bertako langileak bakarrik ukitzen dituen zerbait. Eta MCSEren istea bestela ere erabakia baldin bazuen Gobernuak, ez da kasualitatea Euskal Herriko bi egunkari, hoietako bat gainera kazetagintza jatorra egiten saiatzen zena, beste batzuk baino lehenago istea. Eta ez da ere harrigarria hau hauteskundeetako kanpainaren hasierarekin batera egitea. Izan ere, «La Voz»-en behintzat, gainerantzeko beste komunikabide gehienetan sarrerarik ez duten alderdi eta taldeek, ezkerrekoenak eta behartsuenak, bazuten tokirik.

Jakinekoea da, eta hau franquismoaren garaian eta ondoren ondo frogatu ahal izan dugu hemen, egunkari bat ire-

kia izateak besteek ere lagundu egiten diela horretan. Jakinekoea da ere Madrid aldean ez daudela oso pozik Euskal Herriko zenbait komunikabideekin. Bat suntsitzeak beste batzuei ere mugagaitzako jartzeko posibilitateak ematen dizkie, eta guztion ahotan dabilen eritzia da, oraingoan «La Voz» izan bada, hurrengoan «Egin» izan daitekeela egurrea jasan beharko duena, hori nola egin dezaketen ez dakigun arren. Zentzu honetan, zurrumurru nahiko zabaldua da Sáenz de Santamaríaren baldintzetako bat azken egunkari hau istea izan dela.

Alderantziz, «La Voz» eta «Unidad»-en istea prentsa pribatuari, kapitalistari, emango dio indarra.

«La Voz» eta «Unidad»-eko langileak, zenbait alderdi eta sindikatoren laguntzaz, beren lanpostua ez ezik Euskal Herriko hain kaltegarriak diren iste hauen aurkako borrokan hasi dira. Beste ekintza batzuen artean, larunbatean, hilaren 23an, ospatuko den manifestaziorako deia egin dute.

ELIXABETE GARMENDIA

urrats berri bat, iñaki

AIZORROS
ETI HOR

Neri nehork ez zidak bertso eta bertsolarietaz artikulorik idazterik eskatu, ez bait negok mundu horretan murgilduta eta hik dioen gisa, ez bai diat fitsik entenitzen.

Hik aldiz, koldarkeriaz edo, poesia eta bertsoen arteko diferentziak hain ondo menderatzen ditukelarik... rima eta doinuak zirrikitu ezkurturik hiretzat ez diotelarik... ez haiz ausartu eskatua dieten lantxo burutza.

Hi edo ni nor abertzaleagoa garen edo zenbat bertsolari gu bion hainako, konparaketan ihardutea alferra duk. Hi euskal irakasle... bertso saioz saio ibiltzen haizen hori, ekin-tzetan froga zak jakituria. Ihalgi hadi euskal artikulista eta saiolarien alorrera.

Zai negok ikasteko.

Honezkero s o m a dezakezunez, ahoz ahozko ihardunaldi gorriaren jarraipen gisa hitz lauzko zenbait go-goeta dituzu, irakurle.

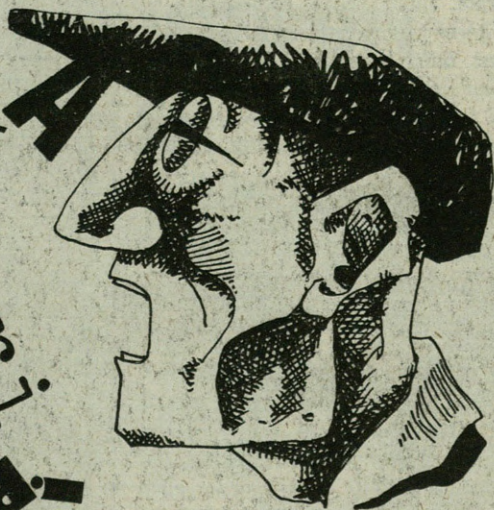
Nik nioena zera zen: bertsoak euskara batuan taxutzea benean pozgarri zela eta bidenabar onuragarri.

Onuragarri zeren ezarria diguten sasi muga ez ezik, gure euskaraganako ezjakintasuna oztopo bilakatzeko bait zaigu maizegi alde bietako euskaldunoi. Gogora bestela Xalbador haundiari merke bezain oparo eskainitako txalo zartada barkaezinak.

Pozgarri zeren bertsolarien eragin bortitzez harremanak hertsia gotu eta sendotu eta azken finean anai-korrago senti araziko gaituelakotz,

Herriko
entrenten

Gure Euskal Herri erdaldundu honetan, bertsolariek euskara landu eta joriatz at batua erabiltzearen beharraz mintzo nintzaionean ezin zitekeela horrelakorik eska. Herri xehearen euskara herrikoian ihardutea aski dutelakotz. Eta besteak beste, Amuritzaren euskara aberatsak ni liluratu ninduen gisa, honi laket zaio hitz osatugabeekin ahapaldiak neurrien arabera moldatzea.

Ezintasunaren aitzakiaz hitz osatugabeak edo aldatuak edonola erabiltzearen aurkako azaldu nitzalon. Xalbadorrek berak «Odolaren mintzoa» liburuaren pasarte batetan zera dio: «Ez ginuke hargatik, rima- ren itxura egin beharrez, gure hizkuntza gaizki erabili behar. Poto egitea baino lotsagarriago zaut eni hori».

Nerekiko, bertsolaritzaren ez ezik euskararen beraren iraupena auzitan dugularik, guztiok dugu hontaz erantzukizun. Eta bertsolariek ordu- rik ordu eta egunez egun euskara lantze mugagabeen aritzea hartu beharko luke jomugatzat.

Beste puntu batetan ere, ene adiskide mina, ez zentozke bat epai mahaikoen erabakiarekin. Amuritzaren bertso moldatze patxarosoà zerbait susmagarritzat jotzen zenuen. Nolabaiteko artifizial'keria nabari zitzaiola bere ekinaldietan.

Era eta molde berrien aurrean asaldaturak ala lehenari gehiegizko atxikimendua?

Luzaz mintza naiteke huntaz ta hartaz, baina mila aldiz entzunak he- men birridazten ez naiz hasiko eta azaltzearen dauden eritziak argi egi- nen digulako, eta hira tarteko, beu- de oraingoz gauzak horretan.

MIKEL ZUHATSUKO

gure gizon famatsuak parisen daude

Aipatu berri dugu Hego eta Ipar alden desberdintasuna, eguneroko biziaren doakonaz eta informabideen eraginez. Iparraldeak Frantziako egunkari, irratia, telebistak errezebitzen, aldez Hegoak Espainiakoak.

Zenbait lerro hautan, arazo hoiel hurbil dagon suiet bat nahi genuke hunki eta argitu, ber denboran Hego aldeko baten eskakizunari ihardetsiz. Hona hau: «Guk, askotan aipatzen ditugu gure gizon politikoak. Denek ba dakite nor den Leizaola, Monzon, Onaindia, Arenaza, Ormaz, edo Lertxundi... Gaur asko mintzatzen da P.N.V.-ko tira birez edo nik dakita zertaz. Eta zuek zergatik ez dizkiguzue aipatzen Iparraldeko gizon ezagutuak?».

Horri erantzun nahiz, berriro goaz beraz Iparraldeko edonorren bizi giora, karrikako jendeak darabilan solasera, handik agertuko bait da zerk interesatzen duen euskalduna, zoin diren borrokak politikan eta zoin personaia famatuak.

Hemen solasen eta ele melen entzule jarriko denak, adituko ditu usuenik izen hauk: MARCHAIS (PCF), CHIRAC eta DEBRE (RPR edo eskuintiarak), GISCARD eta BARRE (gubernukoak), MITTERAND (PSF). Bakantxago, entzun daitezke halere, sindikalistak BERGERON (F.O. erdikoia), SEGUY (C.G.T., PCF-tik hurbil), eta MAIRE (CFDT). Horra gutti gora behera zoin izen da biltzan usuenik jenden ahotan eta iparraldekoen mihitan.

Borroka politikorik usu aipu देने? Gehienbat, frantses lau alder-

di handien arteko kataskak eta kunbatak: PCF-ak eskua ematen eta mihia luzatzen PSF-i; UDF-ek bazkaria pagatzen RPR-i bainan ozpinā mahainen ardoaren orde. Eta, horiguzia zuzen zuzena datorkigu PARLSETIK, inportantzia handia hartzen duela hauteskunde garaietan.

Eta, bertan ez ote dago nehor famaturik? Lekuko personalak: SUPREFETA, PREFETA (hauk administrazionearen ordezkariak), INCHAUPE deputatua, LABEGUERIE senaterra, eta han hemen zenbait haurzapez. Bainan dugun erran, gehienbat abertzaleen eta jende politizatuaren artean dela hautaz mintzatzen. Beraz minoria batean.

Zergatik? Ez dagolako bizi politiko sutsurik Iparraldean, jendetzearen guttia gatik, baita ere kontzientzi politiko eskasa gatik... Gehienik higiarazten dituen gaiak Euskal Herria eta langabezia dira.

Hegoaldearekin parekatu behar balitz, erran genezake guk politika zentroa urrun dūgula, han Parisen, eta hara arterainoko politika gizon eta borrokek ez dutela jende xehea asko xagrinatzen; Aldiz bestek bertan ba daukate politika saltsa garrantzitsu bat, beharbada Madrilekoa bezain inportantea.

Normala eta beharrezkoa da Hegoaldekoak Hegoaldeko politikaz axolaturik ibiltzea. Halaber, beharrezkoa dakusagu datozen urteetan Iparraldekoak Iparraldeko gauzetaz informatuak egoitea eta beren egun guzietako elkarriketetan butako giroaz arduraturik egoitea. Horren lortzeko badira hainbat bide, Azte beharko.

Ipar Euskal Herriak euskaltzientzia ardietsi lukeelako hortara heltzea. Bixtan da 7 irratia Parisetik Baionara jorra lukete. Ez dira bakarrik tziitsu kizkuntzaren sartzerak, na ere Pariseko giroa partez aha... teko.

TXINABERRI

gau-eskolak salgai

Kaixo lagunak:

Lerro hauek idaztera ausartu naiz, Consejo Vascongadok gau-eskolekin egin nahi duen ekintza lotsagarria salatzeke asmoz. Gau-eskolak, autoerakundetuz, Euskal Herria berreuskalduntzeko egitekoa du bere gain, eta gorabehera askorekin egiteko horri heldu dio. Noski, leku guztietan bezala oztoporik nagusia diru eza izan da. Eta diru faltaren aitzakiz Consejo General Vascongadok irentsi nahi ditu, nere ustetan politik interesak tartean dirlarik. Subentzioa jasoko dugula diote, eta hori gezu-

rra da, ondo asko baitakigu. Consejo horrek xentimorik ez duela, eta izango balu ere, ez dut uste horrelako miloikada gastatuko luketarik euskara aurrera ateratzeko. Hainbeste maite badute euskara, eta horren diru pila badute, subentzioa eman, eta gure moduan autoeratzten utzi diezagutela; baina politikan ez da ezer ematen musu truk.

Bere aurreproiektuan agertzen denez, Gau-eskolen mugimendua goitik behera kontrolatuko dute, burokraziatsu bat ezarriaz, postu guztiak beraiek izendatuz.

Zer dela eta gau-eskoletan inoiz egon, ez direnen mutur sartze hori? Zein intereseekin jokutzen dute? Ez al da gau-eskolak hainbeste

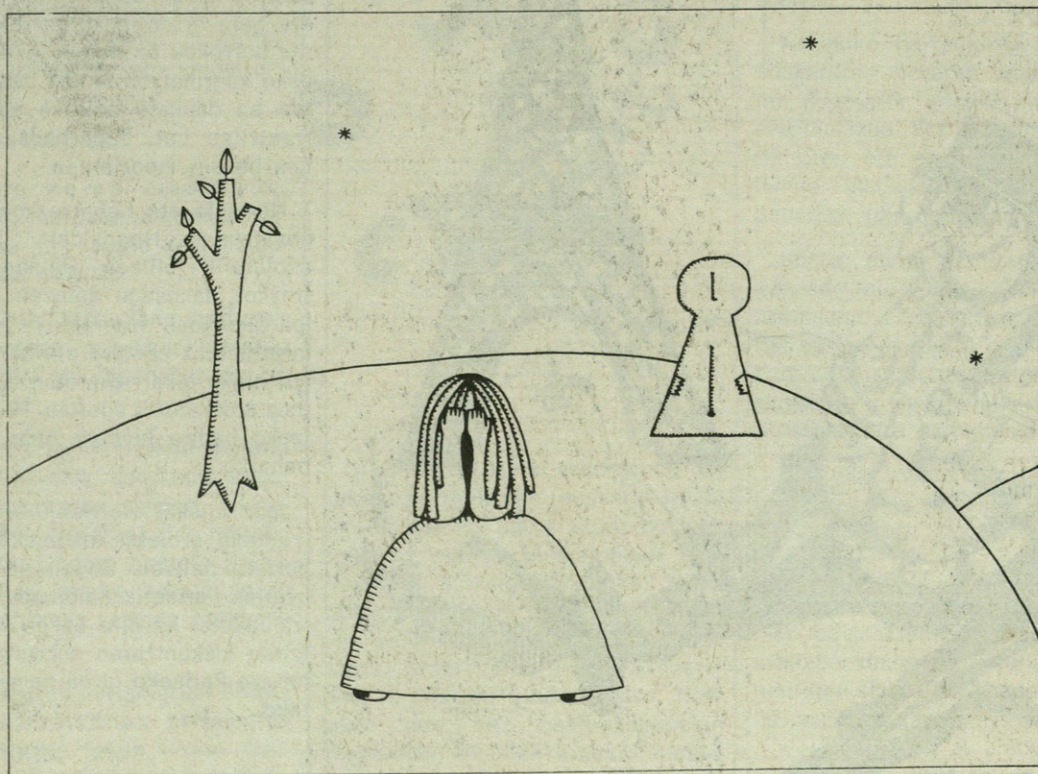
boikoteatu dituen PNVren joku maltzurra?

Karmele Alzueta, Carlos Santamaria, Amatiño, Juan San Martin, non dago zuen lehenagoko euskararen aldeko an aparta? Ez nuen uste hain behera egingo zenuenik, ez nuen uste a'derdi eta erreforma interesengatik honela jokatu zenuenik.

Ez da kaso isolatu bat, ikastolekin ere berdintsu egin nahi dute, dirudienegaltzak lurreraino jeisten dakienak (dekretoaren galtza jeistea noski) apetitu ona du. On deizuela. Suarezek eta Garaikoetxeak behar zaituzte. HERRIAK ETA EUSKARAK EZ!!!

IRAKASLE BAT

m.artola

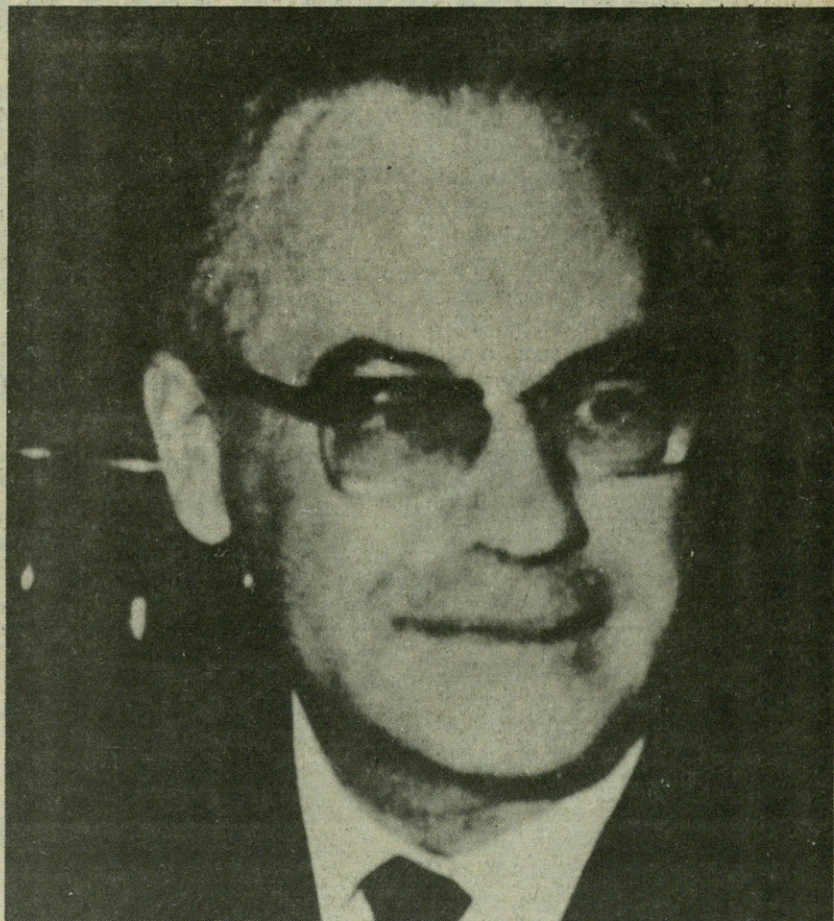
mirande: igarle desterratua

Toreru hildakoekin suertatzen den bezala, plaza-erdian eta ikusleen irainak entzunik halabeharrak hiltzen dituenen tokeru laidoztatu horik itzal haundiko gizonak bihurtuaz. Hala ostentzen dira gibel-beldurrak, uxatzen ditugu lehengo erizpideak eta omen handitan inoiz bizi ez den jendea lau haizetara goraiatu.

Garai bateko zokoratze eta ixil-mixilken, ondotik, kopeta ilun eta mindurazko jazkeran jarri diogu geure buruari, Aresti delarik edo Jon Miranderen bizitza eta lanarekin. Duda izan gabe, euskal gizarteko gauzak aldatzen ari direlarik eta baita ere, zenbaitek buruz hartu dutelako lana atzematen ez diren J. Miranderen zenbait idazlan eta gutunak prestatu ditu Andolin Aguzkitzak «Saioak» bigarren eta hirugarren zenbakietan.

antzoki triste hori uzten dut

Duela hogeiren bat urte Jon Mirandek igartzen bide zuen bere geroa euskal gizartearekiko; 1961.eko hazilari Jon Etxaideri igorritako eskutitz batetan zioenez «...azken urte hauietan konturatu naiz Euskal herri-zale geienak geroago eta arrotzenago ari zaizkidala eta, ...pentsatzen hasi naiz goiz edo berant heien bidetatik osoro saiastuko naizela». Goiz aldenduko zen euskaltzale giroetatik. Bi urte besterik ez ziren pasa «euskaltzaleasunezko eta euskaldungoazko edozein ekintza» uztera doalarik. IGELA kazetaren publikatzeari uztera doa eta EGANEko barne-zentsura dela, eta ondorioz bere artikuluren bat publikatu ez zutelako nahi izan, zera esanzen dio Jon Etxaideri beste gutun batetan: «Ez dut esango ene ideia ez-konformistetan, nik nuela arrazoi: egiak begitarte asko ditu-eta... Baina oraindik ere uste dut arrazoi nuela ene ideak euskeraz agertu naiean. Ezen euskal literatuta idatzia hain da gauza txiki, ertsia, intresgabeakoa... hain gauza erkina, diot, non

miranderen obra

HAUR BESOETAKOA. LUR. 1970
(G. Arestiren ardurapean).

ORHOITUZ. KRISLU (A. Eguzkitzak prestatua).

LAN HAUTATUAK. GERO. 1976 (D. Peillen-en oharrekin).

IGELA. HORDAGO. 1979.

«Saioak»-delako kazetaren bigarren zenbakian, iaz, A. Eguzkitzak eman zuen argitara euskal kazetetan barreiatuak zeuden Jon Miranderen olerkaritzazko itzulpenak. Olerkaritzaz kanpo itzulpenak hala nola prosa laburreko idazlan gehienak, GERO editorialak argitara emandako «Lan hautatuak» delakoan daude.

euskal idazle batek, gauza pertsonalak, ezoituak, esatera gertu denean, pozik artu bear bailukete haren herriarrek, eta lagunduko; traba ipintzeko eta irain egozteko ordez.

Tira ba, ez du balio kexa nadin; ez ditut ene herriarrek aldatuko, fanatismuaren kontra ez baitut iskillorik. «A... Antzoki triste hori uzten dut, beraz, baina pentsa dezakezun zer sentidurekin...». Handik aurrera breizeraz idatziko zuen eta 1972.eko abenduaren hogeita zortzian «itxaropena» bentsutuko, bere buruari fina emanaz. «Itxaropena, jizena duen zithal-lili haur» idatzia zuen urte batzu lehenago.

ene herri on bakezalea

«Ene herri on bakezalea/eliza zu-

riz bethea...» aipatzen du «Sanguis Martyrum» delako olerkian. Izan ere elizari buruzko pentsakera ulert dezagun Miranderen euskaltzetasuna. Joxe Azurmendik azpimarkatu digunez («Mirande eta kristautasuna», 1978) Mirande izan da lehena Kristautasuna euskaldungoaren etsaia bezala planteatzean. Ikusmira horretan Euskal Herri pre-kristauaren itzuli-nahia defenditu du Mirandek. Enda sentho, azkar horrek behar du bere baitara itzuli lehengo sinesmenen bidez, Altxateko Jaunaren bidetik, Baroja idazlearen eskutik («Baroja baita Euskaldun erdal-idazleetan gauza zenbaitetan gogai-de aurkitu dudak bakarra» diotso J. Etxaideri). Eta baita ere Goulven Pennaod eta beste lagun bretoinekin hogeitaz urte zituzten garaian (ostirale guzietan keltiku egian sakonki aztertze biltzen zirenean) hor gairi ateratako erakaspenekin.

Miranderen ustetan Kristautasunak galbidera egotzi gaitu, egiazko euskal izpiritua aldentu da Kristautasunarekin. «Euskaldungoaren etsaiak» izenburuzko idazlanean, 1953.ean, esplikatuko du klar:

«Enda sendo eta azkar ororen antzora hauzo ahulagoaren bizkarretik hedatzera eta aberastera ekharriak ginelarik. Egun, aldiz, errandelako abertzale zenbaitek, euskaldun zaharrak izan diren zaldun aidor, guduzaleen spiritu aristokratikoa erdeinatuz, haren lekuan bere gisako Euskaldun berri, bakhezale, hauzo on eta puska-onen spiritu demokratikoa à la française eredutzat jartzen deraukute...»

Oraingon euskaldun demokrazialeen «ahulezia» hori ikusiko du herbestaruen frantses-zaletasunean eta Jeltzaleen portaeran. Katholizismoak du errua. «Euskaldun zaharren gogo basa, borthitz eta handia apha-du, ahuldu, hobeki erran irendu zuen haren dotrinak; otso ginelarik bildots egin gaitu». Horrela liskar baten bat baino gehiagotan ibilia zen Mirande, Hegoaldeko euskaldun nazionalistekin «hain Espainitar iathor-rak» deitu ditu nonbait, ENBATAkoekin ere bai (Enbata abertzale horiek beren fede demokratikoak itsuturik...) eta Frantziar Errepublikako ordezkari batzurekin festaren batetan herbesteko katalan batzuren ari zirela. Pennaod-ek kondatzen duenez Jaiaren erdian Mirande hasi zen esaten: «Zuen hiru koloretako ipurzapia Rennes-en, Tolosan, Baio-

nan, Perpiñanen ikusten deno, es gara Marselleisegatik zutituko»... borroka hasi zen, ukabilka ari ziren eta ez zen lan gutti Mirande eta beren lagunak kanporatzea.

ai neza bizia gal!

Kristautasunaren baztertzeak ekartzen zuen Jon Mirande baitan beste printzipio zenbaiten defentsa, Indarraren beharra ez zen guttikoena. Biolentzia, gogorkeria behar da zerbaiten lortzeko-urte batzu berantago eta beste pondutan bezala Krutwigen esanen du gauza bera bere liburu famatuan Breiztar herriaren

kasuan bezala, Il Gerla Mundialean naziekin parte hartzen zutenean, Indarra da Minoritate guzien salbabi-dea. Irri eginen du, beraz, jeltzaleen arangurez, «Aliatuek trahizionatu gaituzte» esaten zutenean: «Nazio-ne handien jokera hori dela-ta euskal abertzaleak haurnoak bezala da-biltza, salhutu izan direla hotsez». Horregotik, beharbada, eta garaiko euskal gizartea ez zela oro ordoki, oro zelai herexe batekin, euskaldun-goaz barna bidegabaturik, Jon Mirande xiberotarra, bere herriko ari-mari adi-adi izan ezker, aldentuz joan zen. Andolin Eguzkitzaren saioan eta Joxe Azurmendiren liburu argitsuan ikusi ahal den bezala.

J. L. AIALA

ORHOITUZ

(Poema guztiak)

Jon Mirande

“euskal herri musika”

nahiaren eta ezinaren...

«Ama Lur» izeneko filma egin zenetik, denboraldi bat pasa da; urte mordoxka joan dira eta urrun samarra gelditu bazitzaigun ere, Larrukert berak eginiko filma berri honek joandakoa gogorarazi digu.

«Euskal Herri Musika» honek ez du «Ama Lur» hura gaurkotu, esan bezala gogorarazi baizik. Eta gogarazpenaren arrazoiak galdetzen badigute, ezin esan, baina hau ikusteak...

Tekniko taldearen lana beste komunikabideetan aski aipatua izan denez, hemen ez gara Xabier Agirresarobe, Zabala etabarren lanaz arituko, ez eta «Banco de Vizcaya»-k gastatu duenaz, esan bezala, aski zabaldua da eta. Orokorki teknikoen lana taxuzkoa izan da eta honek gerorako ere konfidantza ematen duela esan behar.

«Euskal Herri Musika» oso gustora ikusi dugun filma da. Atsegina oso. Euskal kulturaz eta euskal musikaz bereziki arduraturik dabilen batentzat badu interesik filma honek. Sar gaitezen bada, gaiarekin.

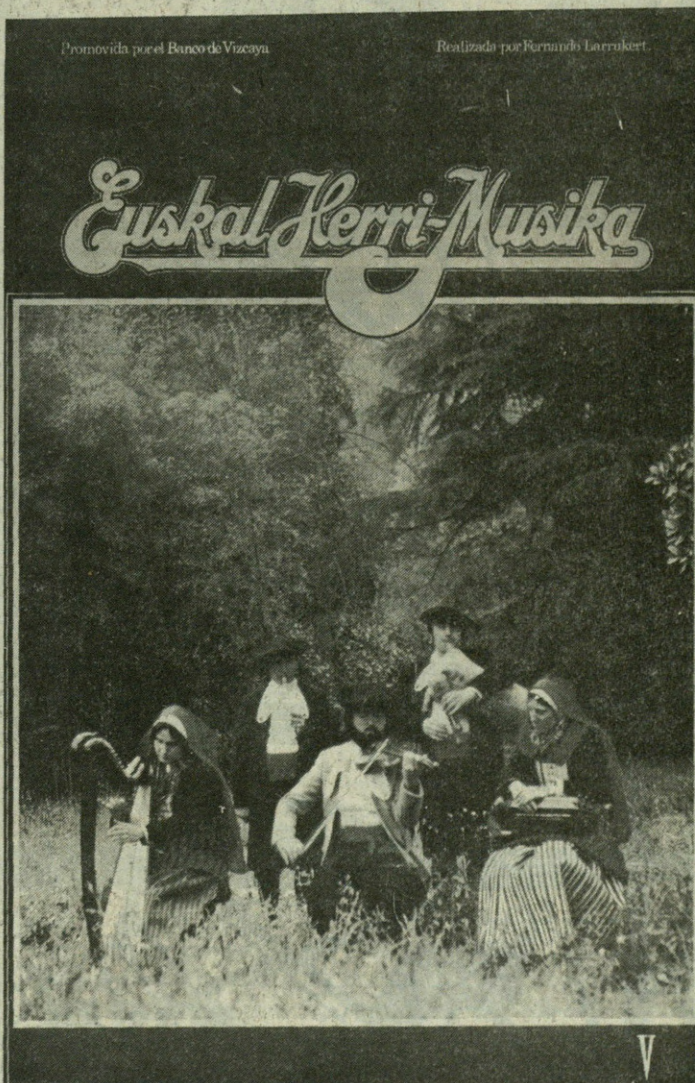
egilea, nostalgiko bat?

On Joxe Migel Barandiaranen agerpena leize zulotan aurkitutako hiru zuloko musika tresna batzuren artean; zaldiaren abiada txalapartaren hots ritmikoaz nahastea eta bateratzea; Xuberoko mendi-oihanen artean, xuberotar gizonaren hitzik gabeko oihu-doinua; arrantzaleen —arraunen hots ritmikoaz hau ere— kantua; Maurizio Elizaldekan kanta-kontatutakoak; eztaian, menditarteko ilargi betearen lekukotasunaz, Kosme Lizaso bertsolariak kantatutakoa; On Manuel Lekuonak, Lopategi eta Lazkao-Txikiren laguntzaz, eginiko saioa —gure literatura ez da putzua, iturria baizik—; arto zuriketak,

maiteminduarena, eztaia bera... norabide argi batetara zuzendurik doa. Euskal doinu, kantu, dantza, ohitura etabarren sorrera, izakera, nortasuna, sustrai-erroak. Paisajearekin bat.

Kantak, naturarekin, lanarekin, izardiarekin, gizonaren

bizimoduarekin lotuak. Gizonak kanta, kantak gizona. Dena bat. Batez, dena. Ez testogile, ez musikagile, ez eta armonizatzaile, egile baizik; obra osoaren egilea. Oso polita, txukuna, duena eta dena, bekaizkeria sortzen duen gauza.

Baina azterketa —edo agerpena bederen— hori egin duena ez da arrantzalea; ez eta xuberotar artzaina, «Agur Xiberua» erroetatik sortzen zaion horietakoa; forjalaria ere ez eta normala denez, hiritarra, gizon ikasia eta eskolatua da. Putzua? Hori guztia sustrai eta heziketa ezberdin eta arrotzez, kanpotik ikusi eta teorizatu nahi izan duena da, eta kanpotik ikuste honek filma kutsatu egiten du. Berreskuratu behar genukeen

zerbait, «nahiaren eta ezinaren borroka toki ekaitzez betea», Leteren luma zorrotzak zioenez. Nostalgia.

egungoarekiko hauskera

Kantu horiek kantatzen direnean, gizon eskolatuaren eskua nabaritzen da, kantaria aukeratzean batipat. Kantuen sortzaileek ez zuten formulatu, teorizatu, beren barnetik

bota, kanporatu baizik. Hor agertzen zaigu kultura unibertsalaren eragina, legeak eta mugak, teorizazioaren ondorioak, egiteko era eskolastikoak. «Altzak ez du bihotzik» tenor batek kantaturik entzutean... abesbatzen ihardunak... armoniak... bai, hauskorra gertatzen da. Ofizioaren ezagueria.

Une guztietan, sorketa-ofizioa, kreazio-interpretazio, atzo-gaur, gal-berreskura, berezko-artifizial... elemento horien arteko dialektika hauskorra agertzen du filmak. Arto zuriketaren zatiari begiratzen badiogu berezko-artifizial asunto hori garbi azalduko zaigu. Zer esanik ez, eztaia unea; kamararen aurrean ohiturarik ez, eta hori, artifizialkeria nagusi... nahi bada ikusi. Nahi eta ezin. A! hori bai, ikusteko gauza.

Eta hemen datza gakoa: egilearen helburua hori al zen? Besterik ote? Dokumentua ala salaketa? Biak batera? Dena dela, bigarren zatia falta da. Gaurko ingurua besterik baita eta ez du horrelako musikarik sortuko, erabarriko. Zaldiaren orde, abioi, tren, kotxe, kamioi eta garraio horien hotsak barnearaino sarturik ditugu. Forjalariaren orde, Altos-Hornos-eko burni-labe eta makinaren zaratak muinetaraino sarturik ditugu. Kronometroaren klik, klak, klikadak. Laino grisen orde, tximinietako ke beltz lainotuak kozkorretaraino sarturik ditugu eta artoa, gelditzen zaizkigun arto sailak zuritzeko, tresna egokiak baditugu.

Inguratutik gaude, gureganatu ditugunaz inguratutik. Iturriak putzu eta putzaren putz, putzezko putzuak. Hauek ere beltz kolorekoak. Dena bat eta batez dena egiteko premi gorri eta larria. Zer egin?

Guztihauek kontutan harturik eta joandakoaz hausketarik egin gabe egin beharko da musika. Eskolatuak eta besteek demagogiarik gabe. Begirada bat bota euskal diska berriei eta aztertu gauza umilki eta bestela ahuntza sokaz lotu eta mendiruntz leku bila. Lekurik aurkitzen ez duenak, asmatzen hasi beza agudo, grabea baita asuntoa.

XALBARDIN

"orain" aurrera ateratzeko borrokan

Euskal Herriko antzerkigintzari hurbildu nahiean, arte zail hau praktikatzen duen jendeari elkarrizketak egiteko asmotan gara, eta gertuenekotik hasi gara, orain dela urte askotatik sendatzen eta sorkuntzaren bidea lantzen saiatzen den Donostiako ORAIN taldetik. Jende gaztea, irekia dira, egunero, alaitasunez beterik, saioetan iharduten duena.

—ORAIN 1968.ean sortu zen, garai hartan zeuden baino talde arinagoa, antzerkiaren linea berriei jarraituko zitzaiona, egin nahiean. Antzeslarien gorputzak prestatzen hasi ginen, eta antzerki zuzenagoa, politikoagoa, garaiei zegokiena eta parte hartzaileen espresio-beharrei erantzungo ziena eginez. Hau orduarartekoaren desberdina zen eta gutariko batzuk garai hartara arte praktikaturiko antzerkigintzak baino ikuspegi zabalagoak ematen zituen

Lehen lauzpabost urteetan taldeak egin zuen lana, Donostian izan den garrantzitsuena dela uste dugu. Ez genituen ihardunaldietako posibilitateak gehitu bakarrik —ordurarte hiruzpalau saioetarako bakarrik prestatzen ziren obrak, eta gu hirurogeita hamar egitera iritsi ginen—; beste talde batzuekin harremanetan jarri ginen, ikastaldiak ospatu ziren... eta gaur egun ere guzti hori berriro egin dezakegula uste dugu.

—Zer esan nahi duzue, lauzpabost urte hoien ondoren ezer egin gabe egon zaretela orain arte?

—Ez, ORAINek beti jarraitu du, baina profesionalizatu gabe dagoenez, nahiz eta etengabe lanean aritu, badirudi jendaurrean hila dagoela.

Bokaziodunen talde bat borondatezko aktoreez, antzerkia bere baino gehiago aktibitate horretan ihardun nahi dutenez osatzen da. Batzuk oso bizi sentitzen dute gogo hori eta

jarraitzen dira. Baina beste batzuentzat beste aktibitate batzuk —azken urteetan politika arlokoak bereziki— dira nagusi eta honek taldea aldian behintza berritzea dakar. Horregatik, ORAINek urteetan antzerki eskola bezala jokatu du, antzeslariak prestatuz batzuk aurrera jarraituko direnak eta besteek utziko dutenak. Gaur egun ere hori gertatzen da pixka bat, benetako antzerki eskola bat osatzen ez den bitartean, taldeek erakutsi beharko bait diegu hurbiltzen direnei. Baina hau alde batera utziz, helduentzako bost montaje eta haurrentzako hamar,

urtean bat gutxi gora behera, egin ditugula esan dezakegu. Ez dago hain gaizki, ezta?

—Goazen gaur egunekora. Zertan ari zarete, zer espero duzue?

—Duela urtebetetik talde koerentzia haundi samarra dugu. Helduentzako obra bat, «Beldurrak» izenekoa, ari gara prestatzen. Martxoan estreinatu ahal izango dugula uste dugu; asko ari zaigu kostatzen, baina ondo egitea espero dugu. Bestalde, haurrentzako saioak egiten ari gara etengabe. Orain ari gara amaitzen azaroan hasi genuen montaje bat, «Orain zirku bat zuretzako», hogeita hamabost ekinaldi egin ditugularik iadanik.

—Euskaraz aritzen al zarete?

—Taldea bi hizkuntzetan aritzen da. Pixkanaka, osorik euskaraz izango den antzerkigintzara goaz. Haurrentzako kanpaina, esate baterako, ikastola eta eskola nazionalerako egin dugu, euskaraz eta gaztelaniaz, baina beharbada irakaslego euskaldunarengatik edo, ekinaldi guztietatik ehuneko larogeita hemeretzi euskaraz izan dira.

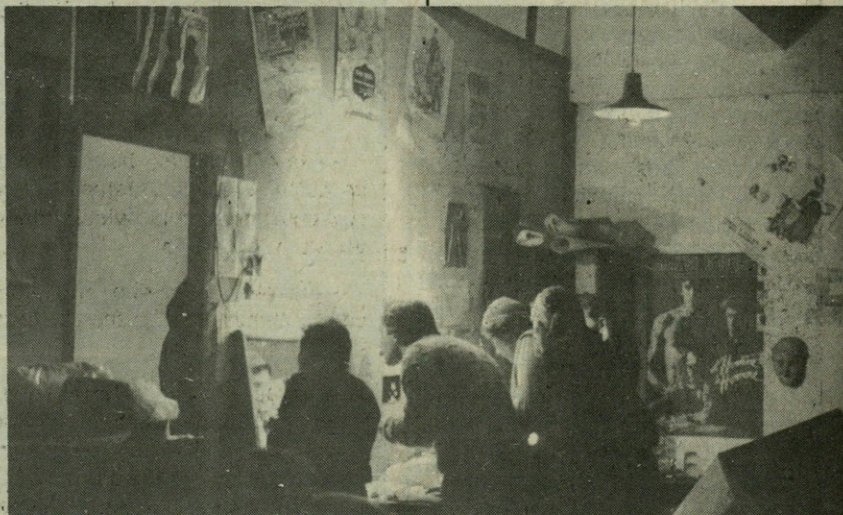

—Zein da antzerkiarekiko zuen konzepzioa?

—Oso zaila da esplikatzeko. Guretzat antzerkia arte konplexu eta zaila da, ikusleari zuzenean iritsi behar zaiona eta haren sentiberatasuna ukitu eta esnatu nolabait. Eta hau ikuspegi desberdinetatik egin daiteke. Uste dugu aktorea dela sormenerako ezinbestezkoa den elementoa, eta horretarako prestatzen gara. Antzeslea, sortzeko askatasun osoaz, gure ensaioetako lokalean bakarrik aurki daiteke segurasiki, eta beharbada hau da gure konpentsaziorik haundiena. Gure desarroilorako eta antzerkia segurtasunez erabiltzeko, hitzari ere garrantzi haundia ematen diogu, eta horretan sartzen ari gara, atzera utziz espresiora bakarrik zuzenduak zeuden montajeak, orain estreinatuko dugun montajea trasiziozkoa izango den arren.

Bestalde, antzerkia festa dela deritzogu eta kalean egiteko edozein lanetara irekiak gaude. Beharbada hau da ORAINen punturik garrantzitsuenetakoa, kalean lan egiteko disposizio hori. Aurten ekinaldi asko egin dugu batzorde antinuklearen kanpainari laguntzeko sortu genuen sketch batekin. Honek bizkor lan egiteko mentalitatera ireki gaitu eta bide horretatik jarraituz antzerki-egunkaria egin ahal izango dugu; hori ez bada ere helburu bakarra, taldearentzat bide interesgarria izan daiteke.

—Nola egiten dituzue montajeak, nondik atera dirua?

—Diruarena, historia triste da. Oso gutxi kobratzen dugu ekinaldiengatik eta horrela ari gara ordaintzen gure furgoneta, —hainbeste diru irensten du, itsulapikoa dirudi —eta orain prestatzen ari garen montajea. Baina gehiago kostatzen zaigu aktuatzea dirua xahutzea baino, beraz, hutsean gaude beti. Diru hori ondo inbertitua egongo dela espero dugu.

Bestalde, montajeak kolektiboki egiten ditugula uste dugu. Eta «uste dugu» diogu, oso zaila baita hori baiezte. Eskulanentzat —dekorazioa, makilajea, jantziak etabar— ekipotxo bat dugu prestatua taldean, antzeslariekin beraiekin, eta lan guztia banatua dago. Azkenean batzuk besteek baino gehiago lan egiten dute, baina normala da, esku hobegoko jendea eta asti gehiago duena beti bait dago.

—Eta profesionalizatzea? Ez al duzue uste arte batetan benetan sakontzeko beharrezkoa denik egun guztiko lana?

—Bai noski (denak ahobatez). Baina ea nork egin dezaken hori gaur egun. Ezin gara hala nola bizi, eta dena dela, gehiegi gara talde guztiak bide hori hartzeko. Gure bidea, oraingoz, zazpi t'erdietatik hamaikak edo hamabiak arte lanean aritzea da, eta noski, gehiago sortuko genuke egun guztia izanez gero, baina oraingoz ezin. Momentu honetan, taldeko bat edo beste liberatzen hasteko asmotan gaude, baina gure ekonomiak huts egiten du behin eta berriz, eta itxoin egin behar.

ORAINen Duque de Mandaseko lokalean, ez dago bero haundirik. Taldekoak ejerzizioak egiten hasten dira; gero inprobisazioak eta ondoren montaje bateko ensaltoa etorriko dira. ORAIN, aurrera ateratzeko borrokan.

MARIBEL BELASTEGI

Argazkiak: ORAIN

iñauteriak ez ahazteko, pattarren bat

Gutxitan oso komentatu izan dut zerbait edariei buruz. Oraingo honetan halere, gure artean iñauteri giroa pasa berria dugunez gero, eta nahiz eta nik alkoholik edateko aukerarik ez izan, pattarrak eta era guztitako likoreak azaltzera noa.

Aspaldi honetan n ere ultzerak noizean behin droga bigunen bat hartzen besterik uzten ez didanez, behin baino gehiagotan sentitu izan dut koñak ala madari edo frambuesazko pattar kopa bat hartzerik ez izan. Izan ere ederrak dira gero.

Destilaketa bidetik ateratzen diren edari alkoholdunak zenbait zatitan sailka daitezke:

—Ardotik edo bere hondakinetatik zertutakoak: koñaka, armañaka, Jerezko brandia, Italiako brandia, ardo eta mahatsezko orujozko pattar zuriak, anisatuak, etab.

—Azukrezko sustantzietatik ateratakoak. Esate baterako, rona.

—Fruituenak. Sagardozko pattarrak: «Calvados», «Apple Jack» etab.

—Garagardozko pattarrak: «Kirsch».

—Aranezko pattarrak: «Mirabelle de Lorena».

—Albarikokezkoak: «Apricot Brandy», «Barak Palinka».

—Gainerantzean, badira bestelako pattar batzuek, sustantzia amilazezkoak, hala nola wiski, ginebra, vodka, tekila, etab.

—Azkenik, aperitibo eta likoreak aipatu behar dira: biterrak, bermutak eta ardo goxoak.

Ohizkoak diren pattarrak oso alkohol gutxi duen zenbait likidotatik zertzen dira, irakiten eduki ondoren. Izan ere, berotasunezko gutxiago behar du alkoholak urak baino luurrin bihurtzeko.

Askotan galdetu izan diot nere buruari ea zergatik ez den Euskal Herrian pattarrak egiten. Besterik ez bada ere sagar eta txakolizko pattarrek arrakasta haundia izango lukete. Munduko toki askotan behintzat modan jarriak dira horrelako pattarrak. Nik uste, sekulan zahartzen ez diren moda hoietakoak da haxe, gona eskozesa eta Coca-Cola bezala.

Pattarren zahartzea lortzeko egurrezko upelak erabiltzen dira. Orenak hamabost eta hogeitaz ingurukoak badira ere, ginebrak urtebete baino gehiago ematen badu txartzen hasten da.

Upelen egur motak ere garrantzi haundia du. Koñakarentzat esaterako «Limousin» harizkia erabiltzen da. Wiskiari berriz haritz zuri egurra behar du.

mingaina saltsan sei pertsonentzat

OSAGARRIAK

Kiloko mingain bat.

Salda litro erdi bat.

Bi arraultz.

Irin.

Gatz eta piperrauts.

Piper gorri bi.

Berrehun gramo ilar.

Tipula eta porru bana.

Bi azenorio eta hiru baratxuri.

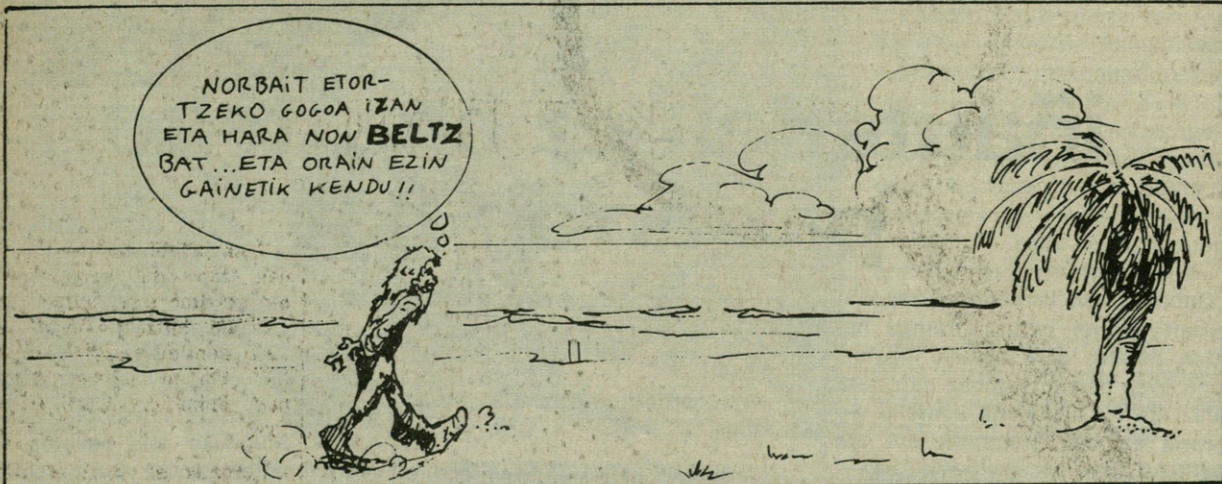
Uretan egosten jartzen da mingaina, aipatutako barazkiekin batera. Xamurtzen denean xerratan eba-

kitzen da, ondoren rebozaten ditugularik. Rebozatu eta gero frejitu egiten dira puskak. Hau bukatutakoan kazuela batean sartzen dira, salda gainezka dutela. Saldatan hamar minutuz egosi ondoren, ilar egosiak eta piper gorri erreak botatzen zaio gaindik mingainari. Piperrei dagokienez, hobe zurituak eta luzetara ebakiak badira. Arinegi gertatzen bada saltsa ardo zuritan edo uretan berotutako maizena pitin bat bota dezaioke. Baina kontu, berotu gabe ez dago maizenarik botatzerik.

KARLOS ARGIANO

robintxonen kezak

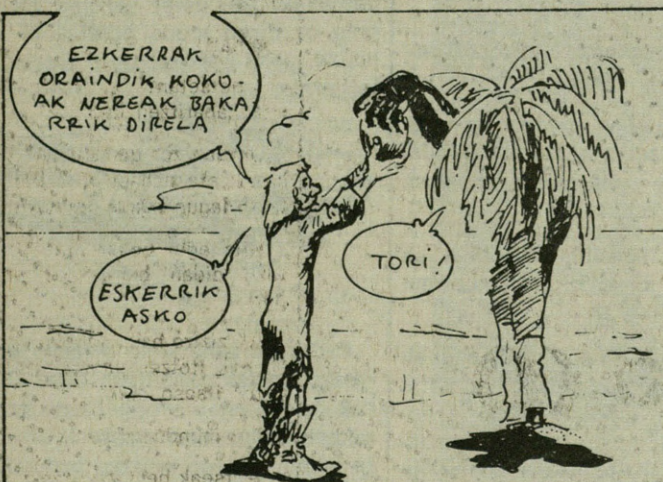
NORBAIT ETOR-
TZEKO GOGOIA IZAN
ETA HARA NON **BELTZ**
BAT...ETA ORAIN EZIN
GAINETIK KENDU!!

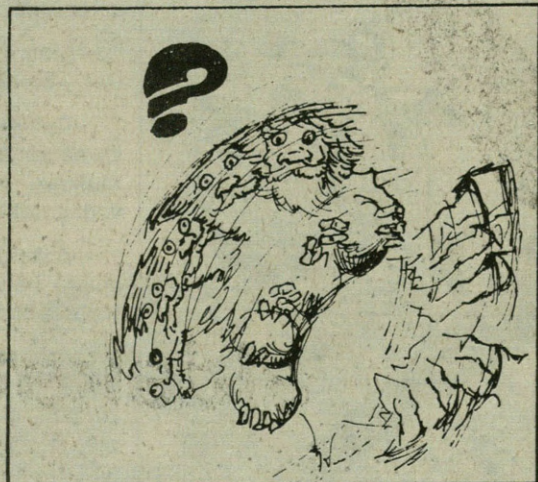
EZKERRAK
ORAINDIK KOKO-
AK NEREA BAKA
RRIK DIRELA

ESKERRIK
ASKO

TORI!

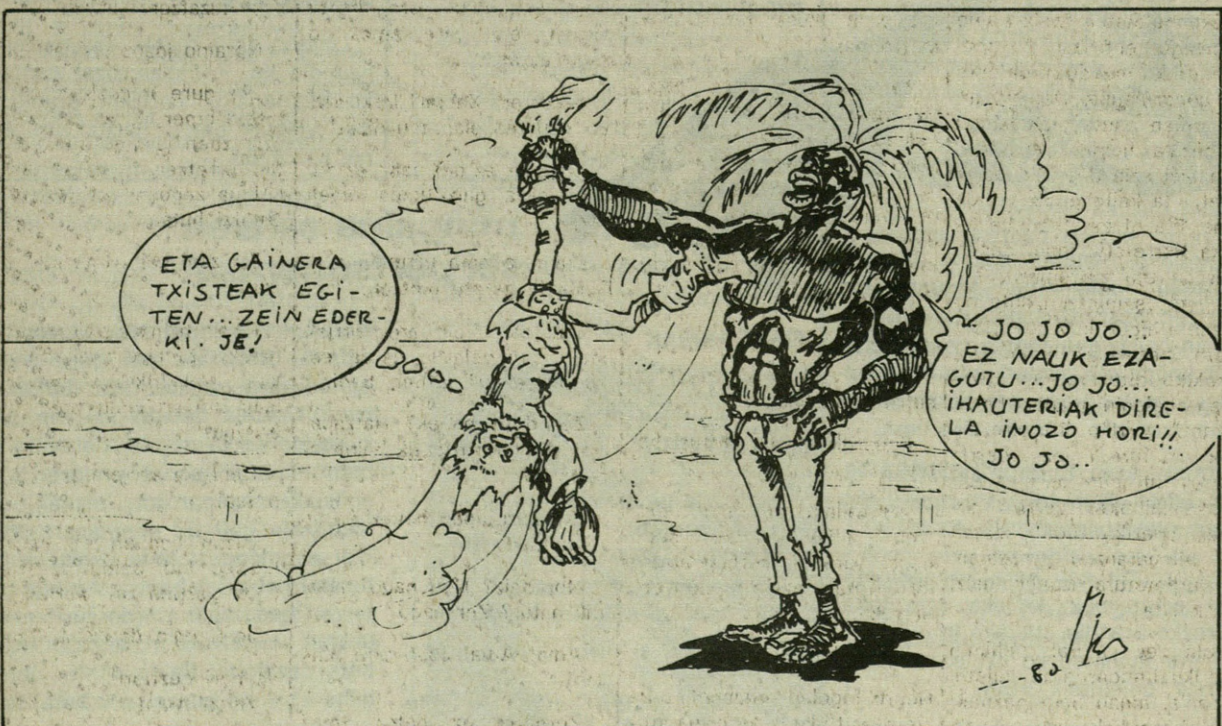

?

ETA GAINERA
TXISTEAK EGI-
TEN...ZEIN EDER-
KI JE!

JO JO JO...
EZ NAUK EZA-
GUTU...JO JO...
IHAUTERIAK DIRE-
LA INOZO HORI!!
JO JO..

ZIRRIKUTUTAN

aldaketa (1)

Azken aldiotan inoiz baino gogorrago senti izan dut neure inguruko mundutik datorri-
dan gogortasuna. Denek har-
tzen omen naute pizti basati
bat bezala, hemen horre-
latan bizi ezin duen kanpotar
temati eta kaltegarritzat bide
naute. Eta ni ezin naiteke bi-
dexka horretatik joan, denek
begirada eta zurrumurru ho-
riek auzas samintzen dute ni-
re izatera. Egun hits eta triste
harta bezalaxe, amildegira
jaurtikiko dituzte egin ditza-
kedan ahalegin guztiak, berri-
ro kontra jarriko dira nire an-
tsiak eta nire eginak, berri-
sartuko dut neure burua ama-
gabeko lainotan, berriro lur-
tafrak ageriko dira iladatan
nire hilobaranzko prozesian,
eta lurperatuta izango naiz,
bizirik hila.

Nola za? Bai, pelikula
hura ikusi ondoren eta kaletik
nindoala, nigan begi guztiak;
nitaz hitzaldiak oro; nirekin
oztopo guztiak.

Begira! Ikusi! Begira ma-
morro hori!

Zer gertatzen zait? Zerga-
tik nitaz barre? Mundu ho-
nek ez nau konprenitzen, eta
horregatik iseka egiten; di-
dan guztia arraroa ikusten du-
te, pentsatzen dudana ezin
diel kontatu, nahi nukeena
inola ere ez haiei aurreratu.
Hain naiz estrainioa?

Begira; begira!

Irents nazazu lurra! Itzali
sufirimendu hauek!

Zergatik egiten duzue ba-
rre?

Arinka-lasterka etxera nin-
tzen eta ispiluan ikusi nuen
neure aurpegia zerbait arraro
lortzekotan, baina ispilua ere
barreka...

Ene galdua!

Neure logelan giltzapetu nin-
tzen eta ttuku-ttuku orma guz-
tiak korritu eta birkorritu ni-

tuen, amaraunak oro apurtu
nituen, eta, nire amak jo
zuen ateaz...

—Xabier Xabier! Ireki eza-
zu, gaurkoa ekartzen dizut!

Ez, gaur ez dut nahi, ez dut
ezer gura gaixotuxea omen
nago.

Eta nire ama urrundu zen.
Bakarrik geratu nintzen.

Ezustean, liburuaren orriak
jaten nengoelarik, neure es-
kuetan ezarri nituen begiak.

Zer ditut haiek? Hatzapa-
rrak dira! Horregatik hainbes-
te iseka?

Eta burutapen hauek ez di-
ra nireak!

Nor naiz? Non nago? Non-
dik nator? Zer nago?

Ama! Ama! Joan arin bila-
tan!

Zergatik ez dator ama?
Zergatik ez dit erantzun?

Ama kaletik nentorrela de-
nak izan ditut barre egile,
eta gorritan utzi naute.

Jende hiltzaile horiek ez
dute sentimendurik ez biho-
tzik. Eta ni oso sentikorra
naiz. Baina ez didazu entzu-
ten?

Zergatik ez duzu erantzun-
nik?

Ama!!!

Ametsetan? Ez. Neure ge-
riza nabaritzen dut.

Orduan zer gertatu da? Ba-
karrik eta nahasi ote? Bakar-
tatea lagun txarra da askotan.

Hitz egin behar dut! Uler-
tuko didan baten bat nahi
dut!

A!, ziztro hau! Kalipua non?
Uhinek itotzen naute. Nondik
dator itsaso hori?

A!, mundu-itsaso hori!

Jertseak hestutzen nau! Le-
poak luzatzen dihardu!

Noraino joana burua?

Eta gure irakasleari ez zi-
tzaion biper egitea gustatzen,
ezin zuen jasaten klase ordu-
tan erretzea...; baina Maite
heldua zegoen, eta Natxo hi-
tzuntzi hutsa...

Ez zen hain irakasle txar-
ra...

Eta haurtzaroko trauma
haiek. Eta nire anaiaren barkan
—plastikozko barkan—
ia-ia itorik. Galdu egin nuen
erlojua.

Denbora aurrerantz jo zuen
ordea.

Gizon begi-erhaile hura...;
huraxe bai beldurra! Kotxe
beltz gortina zuri hartan!

Joan egin da! Kiskali egin
da hori guztiori!
Ama! Ama!

AZKENA

euskara gaxoa, nere agur goxoa

Hernaniar honek bidali dizkigun bertsoen gaia, euskara alegia, egun ere zer esanik ematen ari da.
Batzuk alde; beste batzuk alde daudela esanaz,
aurka, denen ahotan dabilen gure hizkuntzaren etorkizuna iluna ikusten da. Honen aurrean eta bakoitzak bitarteko desberdinak erabiliz, asko dira jarrera tinkoa hartu dutenak, hau da Joxe Mari Arrietaren kasua.

I

Ama euskera artu itzazu
semetxo onen laztanak
ez aldizu ta miñik emango
nere ezjakintasunak
mintzatu zait biotza
nik jakinduri motza
bertsoz agertzeko danak
erri au zer dan ez daki magal
ortan goxatu ez danak

II

Zoritxarren kolokan dabil
euskararen osasuna
gaitza txar asko dabilki eta
ona emen bat lizuna
euskera biotzean
erdera kokotzean
au abertzaletasuna
izkuntzarekin ez al da asten
erri baten nortasuna

III

Ikastolaren lan eder ori
bear genduke eskertu
utzi ziguten bitxi eder au
zaintzen inoiz ez aspertu
zenbat neke ta zama
mendean zear ama
gauz ori ondo aztertu
erria maite baldin badegu
izkuntza ezin baztertu

IV

Ama gazte bat da ta esan dit
semearen billa nator
zuk badakizu guk ikastolan
nola dabilkigun Aitor
bueltan euskeraz jator
mutikoakin dator
aita elkartzen zaie or
senar emazte biak erderaz
aurraren eskutik gogor

V

Oztu zitzaigun beingoz izkuntza
ezin kendu dardarikan
zenbait gurasok epeldu eta
estu artu indarrikan
elkarrekin erdera
ta zeñentzat euskera
aurrarentzat bakarrikan
ez derizkiot gure izkuntza
jostallu uts bat danikan.

VI

Gazte askotxok alde batera
ez ote du utzi lasai
kaleen zear erdal kutsua
sukaldean erdal usai
erria da ikullu
ta mingaña akullu
zenbat erderaren itzai
ardiak maite bear bai dira
nai bada egizko artzai

VII

Uztarri batez loturik daude
izkuntza ta aberria
zer naigabea autsiko balitz
erditikan uztarria
ni goibeltzen naiz asko
orduan Pais Vasco
eta ez Euskalerria
izango dala bururatzean
gure lur zoragarria

VIII

Zabal zabalik dago erderak
bein jarri zion sarea
eta euskera ez konturatzen
ia sartu da area
gertatzen bada ori
mutututako txori
usai gabeko lorea
biurtuko da gu sortu giñan
txoko eder dotorea

XI

Euskaldun zarrak ez aldegin da
berriak onuntz urbildu
danok daukagu danon bearra
ta elkarren gana bildu
sendi baten moduan
amaren inguruan
jarrai gozo ez ixildu
gaur edo biar ez dedin esan
euskera Euzkadik il du.

JOXE MARI ARRIETA

(HERNANI)

IX

Dakizun mallan euskeraz jardun
nork egingo du parrikan
al dana egin ezkerro ezta
geiagoren bearrikan
beldur gabe mintzatu
ta ez iñoiz lotsatu
ezta euskera txarrikan
gaxorik dago ta bear zartu
zuk ez eman bizkarrikan

X

Biotzez senti ezta naikoa
dantza dezagun mingaiña
mendi zokoan triste dago ta
lortu dezan arkaitz gaiña
arnas gabe lurpera
sartzen bada euskera
kito erri onen muiña
biar berandu izan diteke
ta egin gaur alegiña

u.r.s.s.-eko olinpiada dela eta

Orainarteko olinpiada guztiak Gobernuaren propaganda egiteko probetxatu dituzte Estatu antolatzaleek.

Mendebaleko estatuak protxatu dituzte gehien. Gobernurik gehienak baliatu dira deportez propaganda egiteko. Eta deportea politikaren mende egon da gehienetan.

Deportearen inguruan bultzada izugarria hartu dute arrazismoek, txobinismoek, narzisismoek eta abarrek; eta deportearen bidez hazi dira hainbeste «birtute» hauek.

Mendebaleko indar biziek ez dute protestarik egin politikoak deportez baliatu direlako. Mendebalean gauza normaltzat ikus-

ten da Nazioaren propaganda egitea; eta era berean, arrazismoa, txobinismoa, narzisismoa eta antzerako beste hainbat «ismo» bultzatzea.

Deportez baliatuz arrazismoa bultzatu duten batzuk deportez baliatu dira arrazismo konkretu baten kontra burrukan egiteko ere. Interes nazionalak zeuden jokoan. Adibidez: Errodesiako arrazismoaren kontra altxatu zirenean munduko demokratikak. Orduan, Errodesiako tenistek (behar bada Errodesiako arrazismoaz zer ikusirik guttienez zutenek pagatu zituzten politikaren ondorioak. Ostera, Espainiako tenistek, adibidez, zeinez ederki baliatu bait zen Gobernu espainola «espainolismoa» egiteko

(eta USA-tarrek zer esanik er ez) parte hartzeko era izan zuten.

Orain ere Olinpiadetako deportez baliatu nahi da asko, bere politik moeta egiteko. Oraingoan, Deporte zaleak, zorionez, konturatu dira politikoen joko zikin hau urrutiegi joan dela; eta joko politikoak Olinpiadak betirako (edo epe luzean, behintzat) erahil ditzaizkela.

Hala ere, Olinpiadak, U.R.S.S.-en izan beharrean beste nonbait egitea izan balitz, ez dakit zein erabaki hartuko luketeen deportezaleen ordezkariak.

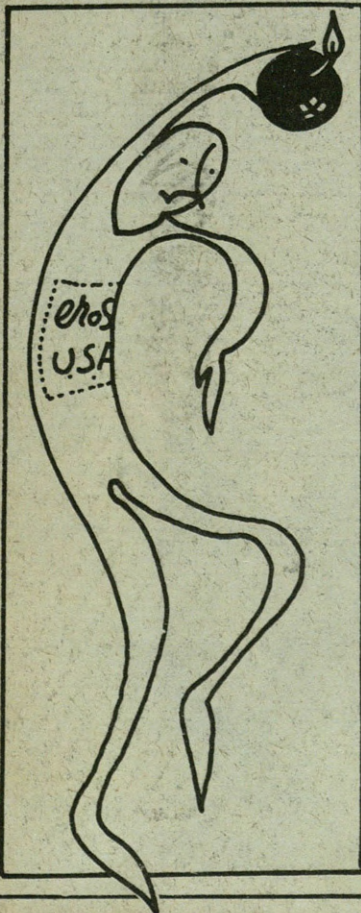
Zorionez, U.R.S.S.-tarrek indartsuak dira.

JULEN KALZADA

hiztegia

Abiada: Partida
Ahapaldi: Esaera, erranera
Aldendu: Alde egin
Anaikor: Fraternal
Aparta: Peculiar, excelente
Arto-zuriketa: Desgranado del maíz
Asaldata: Perturbar
Atxikimendu: Lotura
Autoerakundetu: Autoorganizarse
Bekaizkeria: Envidia
Bentzutu: Irabazi, garaitu
Berdegune: Zona verde
Bitarteko: Medio (para lograr algo)
Bitxikeri: Cosa singular
Bortitza: Violencia
Bortxaketa: Violación
Breizera: Lengua bretona
Egiteko: Misión
Egotzi: Arrojar
Erantzukizun: Responsabilidad
Ezaguera: Conocimiento
Ezta: Boda
Fina: Bukaera
Froga: Prueba demostrativa
Galbide: Galtzeko bidea
Gatazkatu: Borrokatu
Gauza izan: Ser capaz
Gisa: Manera
Goritan: Al rojo vivo

Gutun: Karta
Halabeharra: Destino, patua
Harizki: Madera de roble
Hausketa: Ruptura
Hauskera: Forma de romperse
Hauskorra: Frágil
Igorri: Bidali
Istripu: Accidente
Jomuga: Límite, xede
Jori: Oparo
Koldarkeria: Cobardía
Lokazti: Barrizal
Lurrin: Vaho
Maltzurra: Astuto, tramposo
Mardul: Sendo, itxura oneko
Mutur-sartze: Intromisión
Norabide: Dirección
Onuragarri: Provechoso
Ostendu: Desagertu, aienatu
Pattarra: Aguardiente
Poto egin: Fracasas
Sailkatu: Clasificar
Susmagarri: Sospechoso, significativo
Ugazaba: Amo, patrón
Upela: Tonel
Xelebre: Irrigarri, peculiar
Zirrikitu: Rendija
Zokoratze: Baztertze, marginación

**kirolzaleen
zerbitzutan**

miner

donostia

271050 eta 270447

izan zirelako
gera,
izan guralako
izango dira.

Xabier Lete

Lurdex Iriondo

